

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Кафедра фінансів

ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ І.О. Школьник

«__» _____ 2010 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
за спеціальністю 8.050104 «Фінанси»

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОФ

Виконала студентка 5 курсу, група МФ-51

_____ І. І. Науменко

«__» _____ 2010 р.

Керівник дипломної роботи

_____ А. О. Єпіфанов

«__» _____ 2010 р.

Суми - 2010

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Кафедра фінансів

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ І.О. Школьник

«__» _____ 2010 р.

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
за спеціальністю 8.050104 «Фінанси»

студенту _____ курсу, групи _____

1. Тема роботи: _____

затверджена наказом по академії від «__» _____ 2010 р. №__

2. Термін здачі студентом закінченої роботи «__» _____ 2010 р.

3. Дипломна робота виконується на матеріалах _____

4. Предмет дослідження _____

5. Мета дипломної роботи _____

6. Орієнтовний план дипломної роботи, терміни подання розділів науковому керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

Розділ I _____

(назва – термін подання)

У розділі I _____

(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

Розділ II

(назва – термін подання)

У розділі II _____

(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

Розділ III _____

(назва – термін подання)

У розділі III _____

(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

7. Консультації по роботі:

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

8. Дата видачі завдання « ____ » _____ 2010 р.

Керівник _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Завдання до виконання одержав _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить 123 сторінки, 24 таблиці, 2 рисунки, список використаної літератури з 76 найменувань, 8 додатків.

Актуальність теми полягає у тому, що підвищення ефективності використання основних засобів підприємства є одним з основних питань у період переходу країни до ринкових відносин, адже від стану виробничих потужностей залежить ефективність діяльності суб'єкта господарювання, його рентабельність та конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Предметом дослідження є джерела фінансування відтворення основних засобів.

Об'єктом дослідження виступає ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш».

Метою дипломної роботи є висвітлення теоретичних та практичних аспектів стосовно фінансування оновлення виробничих потужностей.

Методи дослідження – розрахунково-аналітичний, індексний, групувань, балансовий.

За результатами дослідження сформульовані висновки:

Основні виробничі засоби в процесі експлуатації зазнають фізичного зносу і втрачають свої експлуатаційні якості. У зв'язку з цим оновлення основних виробничих засобів є необхідною умовою виробничого процесу. Від своєчасності та якості відтворення залежить ефективність використання основних виробничих засобів на підприємстві.

Найприйнятнішим для підприємства є комплексний підхід до вибору джерел фінансування капітальних вкладень. Тоді основною передумовою визначення оптимальної структури таких джерел може бути детальний аналіз можливого обсягу внутрішніх джерел фінансування капітальних вкладень та

можливого обсягу залучення додаткових коштів, пов'язаного з подорожчанням капітальних витрат.

У цілому фінансово – господарський стан ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є стійким і задовільним. Дещо зменшилася за аналізований період фінансова стійкість товариства, що позначилося на коефіцієнтах платоспроможності. Однак показники рентабельності в останній рік покращилися, що свідчить про успішну і прибуткову діяльність ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» на зовнішньому і внутрішньому ринках.

Як альтернативу лізинговому кредитуванню ми запропонували банківське кредитування, що дозволить зекономити фінансові ресурси товариства у сумі 8630401 грн., що позитивно вплине на діяльність усього підприємства.

Виходячи з того, що альтернативним варіантом фінансування капітальних вкладень ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є банківське кредитування поряд з лізинговим, нами були розглянуті методи погашення довгострокової заборгованості. Були зроблені висновки, що найвигіднішим способом погашення довгострокового кредиту ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є спосіб погашення заборгованості однаковими частинами від суми боргу, так як кінцева сума виплат по заборгованості за даним методом значно нижче від сум виплат, розрахованих за альтернативними методами. Тому ми пропонуємо ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» скористатися саме цим методом погашення банківського кредиту.

Одержані результати можуть бути використані ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» у процесі формування оптимальної структури фінансових ресурсів для відновлення його виробничих потужностей.

Ключові слова: основні засоби, фізичний знос, моральний знос, амортизаційний фонд, банківський кредит, лізингове фінансування.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСУВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	10
1.1 Сутність основних засобів підприємства, їх знос та необхідність відновлення.....	10
1.2 Джерела фінансування відтворення виробничих потужностей суб'єктів господарювання і фактори, що впливають на їх формування.....	18
1.3 Амортизаційний фонд як джерело відновлення основних засобів.....	25
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ НА ВАТ «СУМСЬКИЙ ЗАВОД «НАСОСЕНЕРГОМАШ».....	32
2.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш».....	32
2.2 Аналіз наявності, складу, структури і стану основних засобів на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш».....	48
2.3 Аналіз джерел фінансування відтворення основних засобів ВАТ«Сумський завод «Насосенергомаш».....	54
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ ВАТ «СУМСЬКИЙ ЗАВОД «НАСОСЕНЕРГОМАШ».....	61
3.1 Оптимізація використання амортизаційних відрахувань на ВАТ«Сумський завод «Насосенергомаш».....	61
3.2 Вибір ефективних форм позикових ресурсів для ВАТ«Сумський	

завод «Насосенергомаш» з метою здійснення інвестицій в основні засоби.....	71
3.3 Оптимізація процесу погашення довгострокової заборгованості ВАТ«Сумський завод «Насосенергомаш».....	82
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	95
ДОДАТКИ.....	103

Дипломна робота

ВСТУП

За умови переходу економіки України до ринкових відносин спостерігається стійка тенденція до зростання дефіциту коштів на підприємствах для здійснення ними своєї поточної діяльності та розширеного відтворення. Серед головних проблем, з якими зіштовхуються українські суб'єкти підприємницької діяльності, є обрання такої структури джерел фінансування підприємства, яка б найбільш ефективно вплинула на його фінансово-господарську діяльність.

Ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства залежить від структури та інтенсивності використання його основних засобів. Тому важливим напрямком фінансової роботи на підприємстві є обґрунтування і вибір оптимальних джерел фінансування придбання та експлуатації основних засобів підприємства, оцінювання показників ефективності їх використання, формування ефективної амортизаційної та інвестиційної політики.

Підвищення ефективності використання основних засобів підприємства є одним з основних питань у період переходу країни до ринкових відносин, адже від стану виробничих потужностей залежить ефективність діяльності суб'єкта господарювання, його рентабельність та конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Метою магістерської дипломної роботи є висвітлення теоретичних та практичних аспектів стосовно фінансування оновлення виробничих потужностей.

Предметом дипломної роботи виступають джерела фінансування відтворення основних засобів.

Об'єкт – ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш».

Для досягнення мети роботи були поставлені наступні задачі:

- а) вивчити теоретичні основи та значення відтворення виробничих потужностей підприємства;
- б) проаналізувати сутність основних засобів підприємства та провести їх класифікацію;
- в) розглянути можливі джерела фінансування оновлення основних засобів суб'єкта господарювання;
- г) ознайомитися з діяльністю ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», проаналізувати його фінансовий стан за період 2005 – 2009 рр.;
- д) провести детальний аналіз джерел фінансування оновлення основних засобів на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»;
- е) обґрунтувати необхідність та запропонувати конкретні шляхи оновлення виробничих потужностей аналізованого товариства.

Для здійснення вищезазначених завдань залежно від конкретних цілей і задач застосовувалися методи економічного аналізу: розрахунково-аналітичний, індексний, групувань, балансовий.

При підготовці дипломної роботи були використані нормативно-правові документи, матеріали періодичних видань, монографії та інші праці вітчизняних і зарубіжних авторів. Для ознайомлення з практичною фінансовою роботою ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» вивчалася фінансова звітність товариства за 2005 – 2009 рр. та інші документи.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСУВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Сутність основних засобів підприємства, їх знос та необхідність відновлення

Ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства залежить від структури та інтенсивності використання його основних засобів. Тому важливим напрямком фінансової роботи на підприємстві є обґрунтування і вибір оптимальних джерел фінансування придбання та експлуатації основних засобів підприємства, оцінювання показників ефективності їх використання, формування ефективної амортизаційної та інвестиційної політики [18].

Підвищення ефективності використання основних засобів підприємства є одним з основних питань у період переходу країни до ринкових відносин, адже від стану виробничих потужностей залежить ефективність діяльності суб'єкта господарювання, його рентабельність та конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Відповідно вітчизняної законодавчої бази, основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Об'єктом основних засобів вважається: закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або

різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством.

Основні засоби можна класифікувати за ознаками, перелік яких наведено на рис. 1.1.

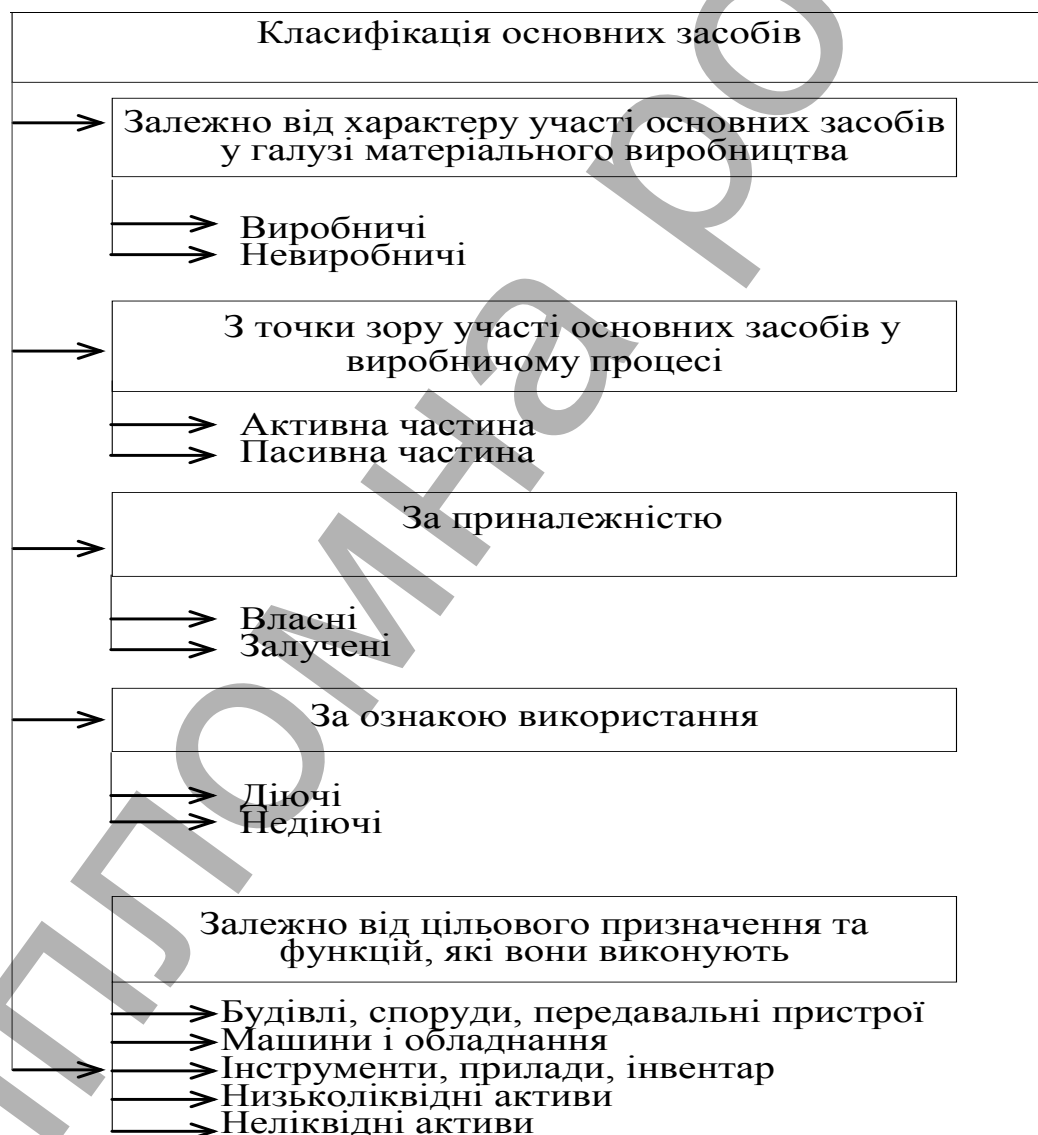

Рисунок 1.1 – Класифікація основних засобів за наведеними ознаками

Залежно від характеру участі основних засобів у галузі матеріального виробництва їх поділяють на:

а) виробничі — об'єкти, використання яких спрямовано на систематичне отримання прибутку як основної мети діяльності, тобто використання в процесі виробництва промислової продукції, в будівництві, сільському господарстві, торгівлі та громадському харчуванні, заготівлі сільськогосподарської продукції тощо;

б) невиробничі — об'єкти, які безпосередньо не беруть участі у процесі створення продукції та надання послуг, і призначені для задоволення соціально-побутових потреб працівників організації.

На відміну від виробничих, невиробничі основні фонди не беруть участі в процесі виробництва і не переносять своєї вартості на вироблений продукт. Відтворюються вони тільки за рахунок прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства. Незважаючи на те що невиробничі основні фонди безпосередньо не впливають на обсяг виробництва, збільшення цих засобів пов'язане з поліпшенням добробуту працівників підприємства. Це в кінцевому підсумку позитивно позначається на результатах діяльності підприємства, на зростанні продуктивності праці [22].

Залежно від цільового призначення та функцій, які вони виконують, основні засоби поділяють на такі види:

а) будівлі, у тому числі зовнішні прибудови до будівлі, які мають господарське значення (склади, гаражі тощо);

б) споруди (автодороги, мости тощо);

в) передаточні пристрої (трубопроводи, мережі електропередачі тощо);

г) машини та обладнання;

д) вимірювальні й регулюючі пристрої та прилади (манометри, терези, мікроскопи тощо);

е) обчислювальна техніка (комп'ютери, монітори, принтери);

- ж) транспортні засоби (засоби руху, призначені для пересування людей, вантажів і речовин різного призначення);
- з) інструменти (предмети, які мають самостійне значення і не є складовою частиною якогось об'єкта);
- и) господарський інвентар (шафи, столи, сейфи тощо);
- к) інші основні засоби (робочий скот тощо).

З точки зору участі основних засобів у виробничому процесі, їх поділяють на дві частини:

- а) активну (робочі і силові машини, транспортні засоби, інструмент та інвентар);
- б) пасивну (будівлі, споруди).

За приналежністю основні засоби поділяють на:

- а) власні (що знаходяться на балансі організації);
- б) залучені (ті, що взяті на тимчасове користування в іншій організації на умовах оренди).

За ознакою використання основні засоби поділяють на:

- а) діючі (ті, що функціонують у процесі виробництва);
- б) недіючі (ті, що знаходяться на консервації чи у запасі) [5].

Для обчислення амортизаційних відрахувань з метою визначення оподаткованого прибутку основні засоби поділяють на такі групи:

- а) Група 1 — будівлі, споруди, їхні структурні компоненти, передавальні пристрої.
- б) Група 2 — автомобільний транспорт та вузли (запасні частини) до нього; меблі; побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади та інструменти.
- в) Група 3 — робочі машини й устаткування, вимірювальні й регулювальні прилади.
- г) Група 4 — електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, їх програмне забезпечення, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, інші інформаційні системи,

телефони (у тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних товарів (предметів) [22].

Основні виробничі засоби в процесі експлуатації зазнають фізичного зносу і втрачають свої експлуатаційні якості. У зв'язку з цим оновлення основних виробничих засобів є необхідною умовою виробничого процесу. Від своєчасності та якості відтворення залежить ефективність використання основних виробничих засобів на підприємстві [5].

Фізичний знос основних фондів - це втрата ними первісної споживчої вартості, внаслідок чого вони поступово знецінюються та потребують заміни на нові аналогічні засоби праці. Так, будівлі та споруди піддаються поступовому старінню, машини та обладнання – зносу в результаті використання у виробництві, корозії металу тощо.

Встановлення ступеня фізичного зносу необхідне для визначення реальної вартості, правильного планування заміни старих машин та обладнання на нові. Коефіцієнт фізичного зносу визначається за формулою 1.1:

$$K_{zn} = \frac{З}{ПВ} \quad (1.1)$$

де K_{zn} – коефіцієнт зносу основних засобів;

$З$ – сума зносу основних фондів, грн;

$ПВ$ – первісна вартість усіх або окремих видів груп основних фондів, грн.

Основні засоби можуть надходити на підприємство:

- а) після завершення будівництва нових об'єктів чи реконструкції та розширенні діючих;
- б) у разі придбання за плату у фізичних чи юридичних осіб;
- в) при безоплатній передачі їх фізичними чи юридичними особами;

- г) при отриманні від засновників підприємства як вклад у статутний капітал;
- д) при довгостроковій та поточній оренді.

З метою оновлення виробничих потужностей підприємства здійснюють капітальні вкладення.

Капітальні вкладення являють собою витрати на:

- а) створення нових основних засобів;
- б) реконструкцію діючих основних засобів;
- в) розширення та технічне переозброєння діючих основних засобів.

Капітальні вкладення в основні засоби можна класифікувати:

- а) за характером відтворення:
 - на нове будівництво;
 - на технічне переозброєння діючого підприємства;
 - витрати на впровадження нової техніки і технології;
 - на механізацію і автоматизацію виробничих процесів;
 - на модернізацію і заміну застарілого обладнання новим, більш виробничим і економічним;
 - на розширення та реконструкцію діючих підприємств.
- б) за призначенням:
 - на будівництво об'єктів виробничого характеру;
 - на будівництво об'єктів невиробничого характеру.
- в) за галузевим напрямом:
 - залежно від розміщення засобів у різні галузі за їх територіальним розміщенням.
- г) за складом:
 - на будівництво;
 - на монтаж;
 - на інші витрати і потреби.

Проблема значної зношеності основних засобів українських підприємств щороку загострюється, адже ступінь зносу основних фондів в цілому по Україні становить більше 60 %. Це значення є критичним, так як вітчизняні підприємства використовують свої виробничі потужності менше, ніж на половину. Слід зазначити, що ця проблема є загальнонаціональною, оскільки використання підприємствами своїх основних засобів не на повну потужність призводить до недоотримання ними прибутків, внаслідок чого зменшуються обсяги ВВП та надходження до державного бюджету країни.

Поряд з фізичним зносом основних засобів, з яким у першу чергу стикаються підприємства промисловості, сільського господарства, транспорту і зв'язку, слід виділити моральний знос обладнання, який характерний для банківської діяльності, ринку фінансових послуг. Моральний знос виявляється в тому, що випущені раніше основні фонди за конструкцією, продуктивністю, економічністю значно поступаються новим зразкам. Тому періодично постає потреба замінювати застарілі основні фонди на нові, більш продуктивніші.

Відновлення зношуваних основних фондів та їх відтворення здійснюються за рахунок амортизаційних відрахувань, що формуються при амортизації цих фондів.

Амортизація – це поступове перенесення за частинами (у міру фізичного зносу) вартості основних фондів на вироблений за їх допомогою продукт (надані послуги). Амортизація здійснюється з метою накопичення фінансових ресурсів для фінансування наступного відновлення і відтворення основних фондів.

Амортизаційні відрахування – це грошове відображення розміру амортизації, ступеня зносу основних фондів. Вони включаються в собівартість продукції та компенсуються при її продажу у виторгу, що надходить [45].

Згідно з чинним законодавством, виділяють такі методи амортизації основних засобів:

а) фінансові методи нарахування амортизації основних засобів, які використовують у фінансовому обліку та фінансовій звітності;

б) метод нарахування амортизації основних засобів, який застосовують у податковому обліку під час обчислення об'єкта оподаткування податком на прибуток і заповнення декларації про прибуток підприємства.

Порядок нарахування амортизації основних засобів у фінансовому обліку регулюється Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби». Нарухування амортизації у податковому обліку регламентується Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» (№ 283/97ВР) від 22 травня 1997 р. Підприємства мають право у фінансовому обліку та у фінансовій звітності застосовувати норми і методи нарахування амортизації, передбачені податковим законодавством.

Амортизацію основних засобів підприємства у ході проведення його виробничо-господарської діяльності нараховують за такими методами:

- прямолінійний метод;
- метод зменшення залишкової вартості;
- метод прискореного зменшення залишкової вартості;
- кумулятивний метод;
- виробничий метод;
- звичайний метод за встановленими ставками для кожної групи основних засобів;
- метод прискореної амортизації.

Амортизації підлягають усі основні засоби, крім землі. Нарухування амортизації здійснюють протягом терміну корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів. Термін корисного використання встановлюється підприємством самостійно при визнанні об'єкта основних засобів підприємства активом, тобто при зарахуванні його на баланс.

При визначенні терміну корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів потрібно врахувати:

- очікуваний час використання об'єкта основних засобів на підприємстві (з урахуванням його потужності або продуктивності);
- очікуване фізичне та моральне зношення об'єкта основних засобів у процесі експлуатації на підприємстві;
- правові або інші обмеження щодо термінів використання об'єкта основних засобів та інші чинники.

Термін корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів переглядають у випадках зміни очікуваних економічних вигод від його використання. При цьому амортизацію об'єкта основних засобів нараховують, виходячи з нового терміну корисного використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни терміну його корисного використання [18].

Таким чином, можна стверджувати, що оновлення основних засобів – є однією із найактуальніших проблем, з якою стикаються вітчизняні підприємства майже у всіх галузях економіки. Ця проблема потребує негайного вирішення шляхом застосування суб'єктами господарювання дієвих заходів, пошуку оптимальних джерел фінансування даних заходів, не погіршуючи свого фінансово-господарського становища.

1.2 Джерела фінансування відтворення виробничих потужностей суб'єктів господарювання і фактори, що впливають на їх формування

В умовах ринкової економіки однією з найважливіших проблем, що стоять перед будь-яким підприємством, є проблема залучення ресурсів під фінансування нових або підтримку вже наявних у неї інвестиційних проектів.

Ця проблема особливо актуальна в наш час в умовах надмірної зношеності основних виробничих фондів у багатьох галузях вітчизняної економіки.

Сучасні тенденції світового господарювання, висока міра зношеності устаткування промислових підприємств і необхідність впровадження нових технологій для підвищення конкурентоспроможності продукції, що випускається вітчизняними підприємствами, на світовому ринку визначають необхідність вибору оптимальної структури джерел фінансування капітальних вкладень [54].

Структура джерел фінансування капітальних вкладень підприємства залежить від багатьох факторів, зокрема: оподаткування доходів підприємства, темпів зростання реалізації товарної продукції та їхньої стабільності, структури активів підприємства, стану ринку капіталу, відсоткової політики комерційних банків, рівня управління фінансовими ресурсами підприємства, суті стратегічних цільових фінансових рішень підприємства тощо.

Найприйнятнішим для підприємства є комплексний підхід до вибору джерел фінансування капітальних вкладень. Тоді основною передумовою визначення оптимальної структури таких джерел може бути детальний аналіз можливого обсягу внутрішніх джерел фінансування капітальних вкладень та можливого обсягу залучення додаткових коштів, пов'язаного з подорожчанням капітальних витрат.

Фінансові ресурси акціонерних товариств можна класифікувати за такими основними ознаками:

- а) залежно від джерел фінансування:
 - власні;
 - залучені;
 - позикові.
- б) за характером використання:

– цільові - це ресурси, що мають цільове призначення і використовуються на вказані цілі: це кошти амортизаційного, резервного фонду, бюджетних асигнувань тощо.

– універсальні - ресурси, що використовуються на різні цілі: фінансові вкладення, благодійні внески тощо.

в) за джерелами створення:

- внески засновників;
- прибуток;
- заробітна плата;
- амортизація;
- благодійні внески [19].

Важливими є аналіз структури джерел фінансування інвестицій в основний капітал і вивчення питань управління формуванням фінансових ресурсів з метою активізації інвестиційного процесу та забезпечення прискорення технічного переозброєння промисловості. Для більш детального вивчення джерел фінансування інвестицій в основний капітал українських підприємств, пропонуємо скористатися даними таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Структура інвестиції в основний капітал підприємств України за джерелами фінансування за період 2004 – 2008 рр., тис. грн.

Джерела фінансування	Рік				
	2004	2005	2006	2007	2008
Всього, у т. ч. за рахунок:	75714	93096	125254	188486	233081
коштів державного бюджету	7945	5077	6846	10458	11576
коштів місцевих бюджетів	3544	3915	5446	7324	9918
власних коштів підприємств і організацій	46685	53424	72337	106520	132138
коштів іноземних інвесторів	2695	4688	4583	6660	7592
коштів населення на будівництво власних квартир	-	-	7019	9879	9495
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	2577	3091	5110	8549	11589
кредитів банків та інших позик	5735	13740	19406	31182	40451
інших джерел фінансування	6533	9161	4507	7914	10322

Як видно з даних таблиці, за підсумками 2008 року за рахунок всіх джерел фінансування освоєно 23308,1 млн. грн. інвестицій в основний капітал. Даний показник збільшувався протягом усього аналізованого періоду, що є позитивною тенденцією і свідчить про посилення інвестиційної активності на підприємствах України.

Найбільшу частину інвестицій було здійснено за рахунок власних коштів підприємств і організацій, а саме 13213,8 млн. грн. у 2008 р. Подібна ситуація спостерігається і в попередніх роках. Також значну суму інвестиційних ресурсів було залучено за рахунок кредитів банків та інших позик, а саме 4045,1 млн. грн. у 2008 р.

Таким чином, власні кошти підприємств і організацій відіграють основну роль у фінансуванні інвестицій в основний капітал вітчизняних підприємств. Власний капітал характеризується такими позитивними особливостями, як простота залучення, відсутність необхідності оплати відсотка за залучення капіталу, забезпечення фінансової стійкості розвитку підприємства, його платоспроможності в довгостроковому періоді, а, відповідно, і зниженням ризику банкрутства. По суті, сформований власний капітал представляє фінансову основу підприємства. Самофінансування за критерієм фінансової стійкості і міцності завжди краще, проте, воно важко прогнозоване в довгостроковому плані і обмежене в обсягах. Крім того, самофінансування як процес здійснюється, по суті, перманентно, за наростаючою і як би непомітно, кошти знаходяться у справі (в основному, в обігових коштах), вони практично не відчутні як велике джерело фінансування, що скорочує його можливості в плані реалізації масштабних інвестиційних проектів. Проте, збільшення частки власного капіталу свідчить про зростання рівня фінансової незалежності підприємства і підвищення його резервного позикового потенціалу, тобто здатності підприємства залучати позикові кошти на більш вигідних умовах, що зумовлює детальніше вивчення питань управління, в першу чергу, власним капіталом.

Управління власним капіталом пов'язане не тільки із забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але і з формуванням власних фінансових ресурсів, що забезпечують майбутнє розвитку підприємства. В процесі управління формуванням власних фінансових ресурсів вони класифікуються за джерелами цього формування.

Власні фінансові ресурси включають внески засновників підприємства; амортизаційні відрахування; прибуток, який використовується у вигляді засобів, резервів у процесі господарської діяльності.

Грошова частина внесків власників підприємства передовсім спрямовується на придбання основних засобів.

Сума амортизаційних відрахувань, що спрямовується на капітальні вкладення, залежить від балансової вартості основних засобів, норм амортизаційних відрахувань, структури основних виробничих засобів, методів нарахування амортизаційних відрахувань.

Сума прибутку, що використовується на капітальні вкладення, залежить від розмір прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства.

Коли капітальне будівництво здійснюється у ході господарської діяльності, у підприємства утворюються специфічні джерела фінансування, які мобілізуються в процесі будівництва. До них належать: мобілізація внутрішніх ресурсів у будівництві, планові нагромадження від виконання будівельно-монтажних робіт господарським способом та економія від зниження їхньої собівартості.

Позичені та залучені кошти використовуються підприємством за браком власних фінансових ресурсів на капітальні вкладення.

До складу залучених фінансових ресурсів включають кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги, а також усі види поточних зобов'язань підприємства по розрахунках:

а) сума авансів, отримана від юридичних та фізичних осіб у рахунок подальших поставок продукції, виконання робіт, надання послуг;

б) сума заборгованості підприємства з усіх видів платежів до бюджету, включаючи податки, утримані з доходів робітників;

в) заборгованість по внесках до позабюджетних фондів, фонду соціального страхування, до пенсійного фонду, по страхуванню майна підприємства та інвалідному страхуванню його робітників;

г) заборгованість підприємства з виплати дивідендів його засновникам;

д) сума векселів, які видало підприємство постачальникам, підрядникам у рахунок забезпечення поставок продукції, виконання робіт, надання послуг тощо[71].

До складу позикових фінансових ресурсів входять довгострокові і короткострокові кредити банків, а також інші довгострокові фінансові зобов'язання, пов'язані з залученням позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки та ін. [38].

За рахунок державного бюджету фінансуються централізовані капітальні вкладення. Бюджетні кошти надаються підприємствам лише в тому разі, коли об'єкти включено до цільової комплексної програми, затвердженої Кабінетом Міністрів України.

Можливості залучення підприємством фінансових ресурсів з різних джерел формуються під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

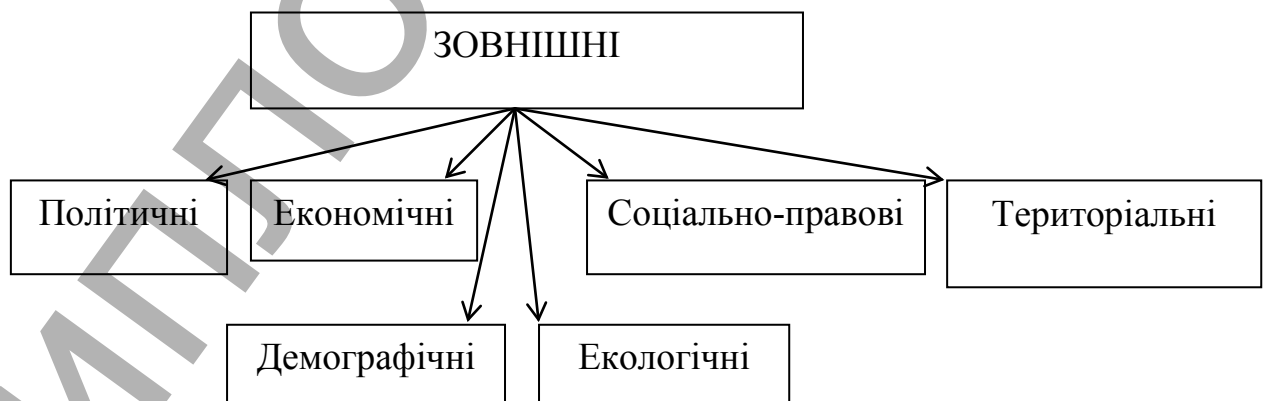

Рисунок 1.2 – Фактори зовнішнього впливу на формування фінансових ресурсів для інвестиційних цілей

До числа зовнішніх факторів можна віднести: політичні – ступінь монополізації виробництва, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків і т.п.; економічні – рівень розвитку виробництва, наявність платоспроможного попиту й т.д.; соціально-правові – форми власності, система оподаткування, соціальні гарантії; територіальні – джерела сировини, ринки збуту, розвиток інфраструктури; демографічні – чисельність населення, міграційні процеси; екологічні – стан навколишнього природного середовища.

Якщо розглядати внутрішні фактори, то вони, у свою чергу, підрозділяються на організаційно-технічні й фінансово-економічні. До числа організаційно-технічних можна віднести технічну озброєність виробництва, ступінь використання передових технологій, рівень організації виробництва, систему менеджменту, продуктивність праці, маркетингову діяльність і інші. Фінансово-економічні містять у собі обсяг продукції, що випускається, її конкурентоспроможність, обсяг фінансових ресурсів і їхню структуру, дохід і т.п.

Деякі з них прямо впливають на ефективність, інші – опосередковано. Перші можна віднести до первинних факторів, що впливають на ефективність. Інші фактори виступають як вторинні й впливають побічно, через первинні. Так, наприклад, науково-технічний прогрес може впливати на ефективність використання фінансових ресурсів шляхом удосконалення устаткування, що полегшує працю, тобто через продуктивність праці. Він може діяти й за допомогою зниження матеріалоемності, даючи можливість застосовувати більш прогресивні методи одержання заготовки або більш надійні матеріали. Те ж саме стосується й до вдосконалення управління. Однак, безсумнівно, що вирішальну роль повинні відігравати первинні фактори.

Організація й планування виробництва в плані формування фінансових ресурсів і обсягу випуску продукції базується на двох моментах. Перший – містить у собі визначення обсягу випуску готової продукції й,

відповідно до цього, визначення обсягу фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення випуску. Другий полягає в розгляді можливостей виробництва, виходячи з наявних фінансових ресурсів. Не вимагає доказу те, що обсяг випуску продукції, який залежить, у свою чергу, від обсягу фінансових ресурсів, впливає на результативність діяльності: дохід при цьому зростає. Таким чином, обсяг фінансових ресурсів підприємства виступає як фактор впливу на ефективність їхнього використання.

Отже, можемо стверджувати, що відновлення основних засобів буде раціональним лише тоді, коли буде сформована ефективна структура джерел їхнього фінансування. Правильне співвідношення між власними і позиковими фінансовими ресурсами буде сприяти розширенню діяльності підприємства, не порушуючи його фінансової стійкості.

1.3 Амортизаційний фонд як джерело відновлення основних засобів

Амортизація основних засобів як складова фінансових ресурсів підприємства виконує дві основні функції: податкову (фіскальну), що передбачає виведення з оподаткування витрат на придбання основних засобів, та економічну, яка полягає у перетворенні необоротних активів в оборотні внаслідок нарахування амортизації.

У фінансовому менеджменті амортизаційні відрахування розглядаються як видатки на оновлення і модернізацію основних засобів.

Сучасна облікова концепція амортизації має недоліки, оскільки заснована на ряді припущень, які можуть бути помилковими. Суттєвим недоліком чинної амортизаційної системи є те, що вона не створює умов для оновлення основних фондів у найважливіших сферах економічної діяльності, таких як обробна промисловість, транспорт, виробництво енергії, сільське господарство, де ступінь зносу основних засобів є одним з найвищих.

Іншим недоліком є послаблення ролі амортизації як джерела інвестицій, оскільки спостерігається зниження частки власних коштів підприємств та організацій у структурі джерел фінансування інвестицій. Сучасна амортизаційна політика не формує у підприємств стимулів до впровадження наукових розробок. В Україні спостерігається тенденція до зниження інвестицій у нематеріальні активи у структурі капітальних інвестицій.

У фінансовому менеджменті слід розраховувати амортизацію з поступовим нарощенням по мірі зносу основних засобів. Такий підхід відіграв важливу історичну роль у визнанні легітимності витрат на амортизацію у складі витрат підприємства. Економічна амортизація відрізняється від бухгалтерської перш за все тим, що базується на майбутніх грошових потоках, очікуваних від використання основних засобів з урахуванням їх ліквідаційної вартості в кінці терміну корисного використання.

Амортизаційний фонд підприємства формується у розмірі амортизаційних відрахувань та отриманого доходу у вигляді відсотків на інвестиції або вклади. Розмір амортизаційних відрахувань розраховується таким чином, щоб до кінця терміну служби основних засобів амортизаційний фонд дорівнював їх первинній вартості (віднімаючи ліквідаційну вартість) [69].

Сьогодні, виходячи із практичних аспектів нарахування амортизаційних відрахувань, не передбачається їх нагромадження в амортизаційному фонді, а за його відсутності на підприємствах амортизаційні відрахування надходять до господарського обороту і використовуються для розв'язанні різноманітних господарських завдань, які не завжди пов'язані з цільовим призначенням амортизаційних відрахувань.

Існують два варіанти створення на підприємствах амортизаційного фонду. Перший варіант передбачає резервування амортизаційних відрахувань в амортизаційному фонді та його розміщення на депозитних

банківських рахунках під певний процент. За умов резервування амортизаційних відрахувань їх нагромаджена в амортизаційному фонді (АФ) на кінець строку служби об'єкта сума визначається за формулою 1.2:

$$A\Phi = \sum_{i=1}^T A_i + (1 + E_n)^{(T-i)} \quad (1.2)$$

- де A_i – сума амортизаційних відрахувань в i -му періоді;
 E_n – коефіцієнт приведення, прийнятий з розрахунку річної ставки депозиту.

Після завершення строку служби об'єкта амортизаційний фонд використовується відповідно до його призначення, як одне з джерел відтворення основних засобів. Передбачається, що затрати на виконання всіх видів ремонтів, модернізацію та інші види поліпшень основних засобів за період їх служби відносяться на собівартість продукції в межах сум, установлених чинним законодавством, або покриваються за рахунок прибутку, резервних фондів і фондів цільового використання.

При другому варіанті амортизаційні відрахування надходять до господарського обороту для збільшення власних оборотних коштів підприємства. Використовуючи амортизаційні відрахування у господарському обороті, підприємство одержує приріст прибутку, який розраховується як добуток суми амортизаційних відрахувань у поточному періоді та ставки доходності оборотних засобів. Поточна сума чистого прибутку (ЧП) за весь строк служби об'єкта основних засобів (Т) визначається шляхом дисконтування сум чистого прибутку, одержаного з урахуванням приросту прибутку в кожному періоді (ЧП_{*i*}), за формулою 1.3:

$$\text{ЧП} = \sum_{i=1}^T \frac{\text{ЧП}_i}{(1 + E_n)^{(T-i)}} \quad (1.3)$$

Амортизаційний фонд повинен включати кошти, необхідні для повного відтворення основних засобів на новій технічній основі, а також виконання всіх видів ремонтів, модернізації та інших видів поліпшень основних засобів. З урахуванням цільового використання амортизаційного фонду його розмір може бути визначений за формулою 1.4:

$$A\Phi = \sum_{j=1}^n (B_n * K_{in} * K_{я} + C_p - C_p' + C_{дм} - B_{л})_j \quad (1.4)$$

- де B_n – первісна вартість j -го об'єкта основних засобів;
 K_{in} – коефіцієнт інфляції за період очікуваного строку служби основних засобів;
 $K_{я}$ – інтегральна оцінка якості нового об'єкта стосовно замінюваного;
 C_p – затрати підприємства на виконання усіх видів ремонтів, модернізацію та інші поліпшення основних засобів за очікуваний строк служби;
 C_p' – затрати підприємства на ремонт і утримання основних засобів, які відносять на собівартість продукції (до 10 % від балансової вартості основних засобів на початок року);
 $C_{дм}$ – затрати на демонтаж об'єкта у зв'язку з його заміною;
 $B_{л}$ – ліквідаційна вартість об'єкта.

За умов резервування амортизаційних відрахувань в амортизаційному фонді підприємство одержить додатковий дохід від розміщення засобів фонду на депозитних рахунках банків або вкладання їх у короткострокові фінансові інвестиції. Доход по інвестиціях чи вкладах ($Д_а$) визначається нагромадженою сумою річних амортизаційних відрахувань активу (A_i) за весь його строк служби (T) за формулою 1.5:

$$D_a = \sum_{i=1}^T A_i [(1 + E_n)^{(T-i)} - 1] \quad (1.5)$$

де E_n – доходність цінних паперів або ставка процента по депозитних вкладах.

При цьому норма амортизації щодо j -го об'єкта визначатиметься відношенням нагромадженої суми амортизаційних відрахувань в амортизаційному фонді, яку зменшено на суму доходу по інвестиціях або вкладах D_a , до добутку величини строку служби об'єкта і його первісної вартості (формула 1.6):

$$H_a = \frac{A\Phi - D_a}{T * B_n} * 100\% \quad (1.6)$$

Визначення амортизаційних відрахувань на основі лише амортизованої вартості об'єкта призводить до того, що у багатьох, особливо низькорентабельних підприємств, не вистачає коштів навіть для простого відтворення основних засобів, а це, у свою чергу, спричиняє зниження конкурентоспроможності підприємств. Не випадково, багато підприємств стратегічно обмежують період свого існування строком служби основних засобів [45].

Вивчення зарубіжного досвіду показало, що українська амортизаційна система суттєво відрізняється від амортизаційних систем розвинутих країн, у яких досить часто для стимулювання впровадження найновіших засобів виробництва та технологій основні засоби прирівнюються до оборотних і витрати на їх придбання відносяться на витрати виробництва протягом одного року. Узагальнюючим результатом неефективності амортизаційної політики є низька частка амортизації у структурі ВВП. Удосконалення системи нарахування амортизації здійснюється через прийняття

управлінських рішень за допомогою узагальнюючої методики стосовно вибору з усієї сукупності оптимального методу її нарахування.

Перехід на ринкові умови господарювання, запровадження комерційних засад у діяльність підприємств, приватизація державних підприємств потребують нових підходів до формування фінансових ресурсів. Так, нині збільшується значення прибутку, амортизаційних відрахувань та позичкових коштів у формуванні фінансових ресурсів підприємств. Усе це змушує підприємства виявляти ініціативу та винахідливість. Раціональне застосування амортизаційної політики на підприємстві є важливою ланкою його фінансового управління і дає можливість керівництву підприємства розширити виробництво чи створити новий напрям бізнесу.

Господарським кодексом України передбачено, що одним з основних напрямів державної економічної політики є амортизаційна політика, спрямована на створення для суб'єктів господарювання найбільш сприятливих і рівноцінних умов забезпечення процесу відтворення основних виробничих і невиробничих фондів переважно на якісно новій техніко-технологічній основі.

З цією метою інвестиційна політика держави спрямована на створення суб'єктом господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів для потреб розширеного відтворення основних засобів виробництва, а також на забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним.

Таким чином, амортизаційні відрахування на кожному підприємстві є розрахунковими витратами у собівартості продукції, а їх сума у виторгу від реалізації продукції – джерелом фінансування інвестицій підприємства.

Отже, відновлення зношених основних фондів – є однією з найголовніших проблем, яка постає на підприємствах і потребує вирішення. При цьому необхідно звертати велику увагу на вибір джерел фінансування даних цілей. Оптимальне співвідношення між власними і позиковими ресурсами для фінансування інвестицій в основний капітал дасть змогу не

лише швидко оновити основні засоби, а й залишити підприємство фінансово стійким. Зважаючи на те, що основним джерелом фінансових ресурсів на підприємстві є власні кошти, необхідно провадити ефективну амортизаційну політику з метою забезпечення розширеного відтворення і модернізації виробництва суб'єкта підприємницької діяльності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ
ФОНДІВ НА ВАТ «СУМСЬКИЙ ЗАВОД «НАСОСЕНЕРГОМАШ»2.1 Аналіз фінансово – господарської діяльності ВАТ «Сумський завод
«Насосенергомаш»

Історія розвитку ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» почалася з 40-х рр. ХХ сторіччя, коли 10 червня 1949 року була підписана постанова «Про укомплектування парових котлів високого тиску живильними насосами», згідно якої на базі цеху центрифуг був організований Сумський насосний завод. На сьогодні ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» має величезний досвід в проектуванні, виготовленні та участі в експлуатації насосного обладнання.

Підприємство створено з метою здійснення виробничо-господарської, комерційної та інших видів діяльності та отримання прибутку на підставі задоволення суспільних потреб в товарах та послугах, що визначені предметом діяльності та закріплені у Статуті товариства.

Основними напрямками діяльності підприємства є:

- а) розробка і виробництво вискоелективного насосного обладнання;
- б) надання послуг з використанням джерел іонізуючого випромінювання;
- в) виготовлення та поставка насосного обладнання для атомних електростанцій та запасних частин для цього обладнання, ремонт та сервісне обслуговування цього обладнання;
- г) проведення сертифікаційних та інших видів випробувань відцентрових насосів;
- д) зовнішньоекономічна діяльність;
- е) інші.

ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є лідером на ринку насосного обладнання в Україні та країнах СНД. Діяльність підприємства базується на виконанні замовлень, які воно отримує в ході участі у тендерних змаганнях.

Завод випускає більше 100 видів насосного обладнання для застосування у нафтовій та нафтопереробній, атомній, хімічній, переробній, гірничодобувній промисловості, а саме: живильні насоси, насоси для кислотної промивки котлів, конденсатні насоси, мережеві насоси, насоси для систем регулювання парових турбін.

Продукція підприємства експортується до країн СНД, а також до країн близького і далекого зарубіжжя, а саме: Індії, США, Болгарії, Бельгії, та ін.

Майно заводу є власністю товариства і закріплюється за ним на праві повного господарського відання.

Органами управління і контролю ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є: Загальні збори акціонерів товариства, Спостережна рада товариства, Правління товариства, Ревізійна комісія товариства.

Фінансову роботу на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» проводять працівники фінансового бюро. Відповідно до Положення про фінансове бюро, у фінансовому відділі підприємства присутні наступні посади:

- а) начальник бюро;
- б) передовий економіст;
- в) економіст першої категорії;
- г) економіст другої категорії;
- д) два економісти за окремими напрямками діяльності;
- е) старший касир.

Економісти тісно співпрацюють з бухгалтерами, які ведуть облік усіх господарських операцій на підприємстві.

Для дослідження діяльності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» необхідно провести аналіз його фінансового стану. Необхідність та значення

об'єктивної оцінки фінансового стану зумовлені потребою систематичного аналізу та вдосконалення роботи за ринкових відносин, потребою у більш ефективному використанні фінансових ресурсів, а також пошуком резервів зміцнення фінансової стійкості підприємства. Аналіз фінансового стану є невід'ємною складовою ефективного фінансового менеджменту і має важливе значення як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів фінансової інформації.

Основними завданнями аналізу фінансового стану є:

- а) оцінка ефективності використання майна підприємства та забезпечення його власними оборотними коштами;
- б) дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- в) об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності і платоспроможності;
- г) визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

У ході аналізу доцільно використовувати наступні методи: горизонтального та вертикального аналізу, трендовий та порівняльний просторовий аналіз, факторний аналіз, традиційні методи економічної статистики.

Основними інформаційними джерелами проведення аналізу фінансового стану ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є форми звітності.

При проведенні аналізу увагу буде звернуто на такі аспекти:

- а) аналіз валюти балансу та основних фінансово-господарських показників;
- б) аналіз майнового стану;
- в) аналіз ліквідності та платоспроможності;
- г) аналіз фінансової стійкості;
- д) аналіз ділової активності;
- е) аналіз рентабельності

Для проведення аналізу валюти балансу доцільно зробити аналітичне групування статей балансу, що підвищить його наочність (Додаток А).

Протягом аналізованого періоду (2005-2009 рр.) валюта балансу ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» має тенденцію до збільшення. Так, у 2005 році підсумок балансу підприємства мав значення 121,47 млн. грн., у 2006 р. дещо знизився до рівня 120,5 млн. грн., проте в наступних роках активно зростає і в 2009 р. склав 305,72 млн. грн. На таке збільшення вплинуло зростання майна товариства і джерел його формування.

Актив ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» представлений необоротними і оборотними активами та витратами майбутніх періодів. У структурі активу балансу переважають оборотні активи. Частка необоротних активів протягом аналізованого періоду дещо коливається, проте щороку знаходиться приблизно на рівні 20 %. Найбільшу питому вагу у структурі необоротних активів займають основні засоби, що є типовим для підприємств важкої промисловості. Їх частка за аналізований період постійно коливається і становить 83,9 % у 2005 р., 81,2 % у 2006 р., 71,9 % у 2007 р., 66,6 у 2008 р. та 76,3 % у 2009 р. Незважаючи на таку ситуацію, абсолютна величина основних виробничих потужностей підприємства помітно збільшилася з 22,3 млн. грн. у 2005 р. до 49,7 млн. грн. у 2009 р., що є позитивним моментом у діяльності товариства і свідчить про наявність розширеного відтворення на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш». Незавершене будівництво, як вже зазначалося, також помітно зростає. Даний показник склав 2,6 млн. грн. у 2005 р., помітно зріс у 2008 р. до 4,0 млн. грн. і у 2009 р. становив 10,1 млн. грн. Така тенденція свідчить про здійснення товариством капітальних вкладень.

Помітну питому вагу у структурі необоротних активів товариства займають відстрочені податкові активи. Їх частка з кожним роком збільшується і становить у 2008 р. 22,2 %, що на 18,5 % більше, ніж у 2005 р. За цей же період помітно збільшується і абсолютна сума даної статті балансу і становить 3,3 млн. грн. у 2006 р., 5,5 млн. грн. у 2007 р. і

8,9 млн. грн. у 2008 р. У 2009 році даний показник дещо зменшився порівняно з 2008 р. до рівня 4,6 млн. грн., проте ця сума є більшою відповідного показника 2005 р. на 3,6 млн. грн.

Інші статті необоротних активів займають незначну питому вагу у структурі необоротних активів підприємства.

Оборотні активи займають найбільшу питому вагу у структурі активу балансу ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш». Їх частка становить 77 % у 2005 р., 80,5 % у 2007 р. та 78,1 % у 2009 р. Абсолютна сума даного показника зростає і становить у 2007 р. 127,2 млн. грн., що на 33,6 млн. грн. більше, ніж у 2005 р. У 2009 р дана стаття активу складає 238,9 млн. грн., що більше показника 2005 р. на 145,3 млн. грн.

Оборотні активи товариства представлені наступними складовими: запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами та їх еквівалентами, причому перші дві статті займають близько 90 % оборотних активів.

Найбільшу питому вагу у структурі оборотних активів займають запаси, а саме виробничі запаси, незавершене виробництво і готова продукція, що є типовим для підприємств важкої промисловості з тривалим виробничим циклом. Найбільшого значення даний показник досяг у 2009 р. і склав 106,8 млн. грн., що на 27,7 млн. грн. більше, ніж його значення у 2005 р.

Дебіторська заборгованість протягом аналізованого періоду має тенденцію до збільшення і становить 12,9 млн. грн. у 2005 р, 43,8 млн. грн. у 2007 р. та 97,8 млн. грн. у 2009 р. Таке зростання позначилось і на питомій вазі дебіторської заборгованості у структурі оборотних активів товариства, яка збільшилася з 13,9 % у 2005 р. до 41 % у 2009 р. Така ситуація свідчить про ведення підприємством активної збутової політики. Проте менеджменту товариства необхідно проводити ефективне управління дебіторською заборгованістю, так як замороження значної суми грошових коштів може призвести до браку власних ресурсів, необхідних для фінансування

діяльності підприємства.

Грошові кошти та їх еквіваленти за період 2005 – 2009 рр. збільшилися і склали у 2009 р. 33,8 млн. грн., що на 32,7 млн. грн. більше, ніж у 2005 р. Питома вага даної статті за аналізований період також зросла до ступеня 14,2 %. Така ситуація є свідченням того, що ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» має проблеми з надлишковою ліквідністю, а отже неефективно використовує наявні грошові кошти.

Витрати майбутніх періодів займають незначну питому вагу у структурі активів підприємства, а саме 0,6 % у 2009 р. або 1,7 млн. грн.

Таким чином, аналіз укрупненої структури активів показав, що на підприємстві здійснюються капітальні вкладення, відбувається оновлення виробничих потужностей, однак є проблеми з управлінням надлишковими грошовими коштами.

Джерела формування майна ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» представлені, як можна бачити з таблиці А.1, власними капіталом, довгостроковими і короткостроковими зобов'язаннями.

Власний капітал підприємства з кожним роком зростає і становить 70,7 млн. грн. у 2005 р., 83,5 млн. грн. у 2007 р. та 137,6 млн. грн. у 2009 р. Незважаючи на таке зростання власного капіталу, його питома вага у структурі джерел формування майна товариства за аналізований період зменшується. Так, частка власного капіталу у структурі пасивів підприємства у 2005 р. становить 58,2 %, у 2007 р. – 52,8 %, у 2009 р. – 45 %. Таке зменшення частки власного капіталу є наслідком збільшення питомої ваги позикових коштів товариства, внаслідок чого порушується оптимальна структура капіталу підприємства в цілому.

Серед власних джерел формування майна ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» найбільшу питому вагу займає нерозподілений прибуток, абсолютна величина якого з кожним роком зростає. Так, даний показник становить у 2005 р. 31,7 млн. грн., у 2007 р. – 43,9 млн. грн., у 2009 р. – 97,5 млн. грн. Така тенденція у діяльності підприємства є позитивною і

свідчить про ефективну діяльність товариства, незважаючи на кризові явища в економіці у 2008 – 2009 рр.

Статутний капітал підприємства за період 2005 – 2009 рр. не змінюється і становить 24,7 млн. грн. Його питома вага у структурі власного капіталу зменшується з 34,9 % у 2005 р. до 18 % у 2009 р., що є наслідком збільшення частки нерозподіленого прибутку.

Значну питому вагу у структурі власного капіталу ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» займає інший додатковий капітал. Його частка за аналізований період зменшується і становить у 2009 р. 7,8 % або 10,7 млн. грн.

Резервний капітал помітно не змінюється і становить 3,0 млн. грн. у 2005 р., 3,6 млн. грн. у 2007 р. та 4,4 млн. грн. у 2009 р.

У розділі пасиву балансу «Забезпечення наступних витрат і платежів» лише у 2009 р. з'явилася складова «забезпечення виплат персоналу», яка становить 4,4 млн. грн.

За аналізований період значну питому вагу у структурі джерел фінансових ресурсів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» займають довгострокові зобов'язання, а саме 8,3 % у 2005 р., 7,5 % у 2007 р., 11,9 % у 2009 р. Протягом 2005 – 2008 рр. підприємство активно залучає довгострокові банківські кредити. Їх сума становить 10,1 млн. грн. у 2005 р., 11,9 млн. грн. у 2007 р. та 25,6 млн. грн. У 2009 р. підприємство не залучало довгострокових банківських позик, проте доповнило свої фінансові ресурси іншими довгостроковими зобов'язаннями у сумі 36,4 млн. грн.

Як видно з укрупненої структури пасиву балансу, велику частку у джерелах фінансових ресурсів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» займають короткострокові зобов'язання. Їх питома вага постійно збільшується і становить у 2009 р. 41,5 %, що на 8,1 % більше аналогічного показника 2005 р. Абсолютне значення короткострокових зобов'язань також зростає і становить на кінець аналізованого періоду 126,7 млн. грн.

Найбільшу питому вагу серед короткострокових зобов'язань займають

короткострокові кредити банків, сума яких з кожним роком зростає і становить на кінець 2009 р. 24,8 млн. грн., що більше аналогічного показника 2005 р. на 5,6 млн. грн.

Значно зростають і поточні зобов'язання за розрахунками: з 19,9 млн. грн. у 2005 р. до 95,3 млн. грн. у 2009 р. Як видно з даних укрупненої структури пасиву балансу, вони займають найбільшу питому вагу серед поточних зобов'язань, а тому можемо зробити висновок, що підприємство активно користується коштами своїх контрагентів.

Таким чином, проаналізувавши структуру джерел фінансових ресурсів товариства, можемо стверджувати, що підприємство активно залучає зовнішні позикові ресурси для фінансування своєї діяльності. Співвідношення власних і позикових коштів складає приблизно 58 %: 42 % у 2005 р., 52 %:48 % у 2007 р. та 45 %:55 % у 2009 р. відповідно. В останні роки обсяги позикових коштів перевищили власний капітал, що віддалило підприємство від досягнення ним оптимальної структури капіталу. А тому менеджменту ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» необхідно більш ефективно управляти структурою капіталу підприємства для збереження ним фінансової стійкості.

Досліджуючи діяльність ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», ми провели аналіз основних фінансово – господарських показників підприємства за 2005 – 2009 рр., до яких належать: дохід (виручка) від реалізації товарів, робіт, послуг, валовий прибуток, чистий прибуток. Для аналізу скористаємося даними консолідованого звіту про фінансові результати товариства за 2005 – 2009 рр. (Додаток В). Необхідні дані наведені в таблиці 2.1.

Як видно з даних таблиці 2.1, усі аналізовані показники мали тенденцію до збільшення. Так виручка від реалізації товарів, робіт, послуг збільшилася у 2007 році порівняно із 2005 р. на 69,1 млн. грн. Аналізований показник у 2009 році збільшився порівняно із 2005 р. на 231,6 млн. грн. і склав 338,5 млн. грн. Така тенденція є позитивною і вказує на те, що

ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» з кожним роком розширює свою діяльність, проникає на нові ринки збуту, збільшує номенклатуру своїх товарів і послуг, не зважаючи на кризові явища в країні і у світі.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово – господарські показники ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2005 – 2009 роки, тис. грн.

Показник	Рік					Відхилення (+/-)	
	2005	2006	2007	2008	2009	2007 р. до 2005 р.	2009 р. до 2005 р.
Виручка від реалізації	106833	154012	175951	238749	338465	69118	231632
Валовий прибуток	34797	35288	46480	59168	116025	11683	81228
Чистий прибуток	9466	2547	10378	5080	51549	912	42083

Валовий прибуток протягом аналізованого періоду також зростає і становить 34,8 млн. грн. у 2005 р., 46,5 млн. грн. у 2007 р. та 116,0 млн. грн. у 2009 р. Така тенденція є позитивною і свідчить про адекватне зростання собівартості продукції поряд із збільшенням виручки від реалізації, що дає змогу підприємству отримувати прибуток.

Основним показником ефективності діяльності підприємства є отриманий ним чистий прибуток. Даний показник для аналізованого підприємства за період 2005 – 2009 рр. завжди має позитивне значення, проте помітне коливання суми частого прибутку. Найбільше значення даний показник мав у 2009 р. і становив 51,5 млн. грн., що на 42,1 млн. грн. більше аналогічного показника за 2005 р. У 2006 р. та у 2008 р. спостерігається значне скорочення суми чистого прибутку порівняно з попередніми роками. У 2006 р. така ситуація була викликана помітним зростанням операційних витрат, а у 2008 р. – кризовими явищами в економіці.

Отже, можна стверджувати, що основні фінансово – господарські показники, які характеризують діяльність підприємства, в цілому є

позитивними і мають тенденцію до збільшення, а отже ситуація на підприємстві є задовільною, а діяльність – прибутковою. Проте, для визначення типу відтворення аналізованого підприємства слід скористатися «золотим» правилом економіки, яке має наступний вигляд (формула 2.1):

$$100\% < T. p. v. б. < T. p. в. < T. p. ЧП \quad (2.1)$$

де *T. p. в. б.* – темп росту валюти балансу;

T. p. в. – темп росту виручки від реалізації;

T. p. ЧП – темп росту чистого прибутку.

Для більшої наочності скористаємося даними таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Темпи росту валюти балансу, виручки від реалізації та чистого прибутку ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2006 – 2009 роки

Рік	%	Значення <; >	T. p. в. б., %	Значення <; >	T. p. в., %	Значення <; >	T. p. ЧП, %
2006 до 2005	100	>	99,25	<	145,39	>	26,91
2007 до 2006	100	<	131,13	<	114,04	<	407,46
2008 до 2007	100	<	125,51	<	136,93	>	48,95
2009 до 2008	100	<	154,09	<	143,31	<	1014,74

Як видно з даних таблиці 2.2, «золоте» правило економіки для аналізованого підприємства виконується тільки у 2007 та у 2009 роках.

Виконання усіх нерівностей свідчить про те, що на підприємстві здійснюється розширений тип відтворення, тобто його економічний потенціал зростає, розширюються масштаби його діяльності, підвищується віддача кожної гривні, вкладеної у виробництво.

У 2006 році валюта балансу ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» дещо зменшилася порівняно з 2005 р., а саме на 0,75 %. Проте виручка від реалізації зросла на 45,4 % порівняно з аналогічним показником 2005 р. Темп росту чистого прибутку не перевищив 100 %. Абсолютна сума даного показника зменшилася у 2006 р. порівняно з 2005 р. на 73 %. Така ситуація є наслідком помітного зростання собівартості продукції та операційних витрат підприємства.

Ситуація у 2008 році дещо інша. Досить активним темпом зростають валюта балансу, а саме на 25,5 %, та виручка від реалізації – на 36,9 %, проте темп зростання чистого прибутку є значно меншим за 100 %. Це свідчить про те, що ресурси підприємства використовуються не досить ефективно.

Таким чином, можна стверджувати, що незважаючи на збільшення обсягів валюти балансу, виручки від реалізації та чистого прибутку, на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» у 2006 та у 2008 рр. не відбулося значного розширення діяльності.

Окрім абсолютних показників, які характеризують ефективність фінансово – господарської діяльності підприємства, слід розрахувати і відносні показники, які дають можливість більш детально оцінити фінансовий стан ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш».

Для більшої наочності занесемо розраховані показники до таблиці Г.1 (див. дод. Г), яка побудована за методикою Міністерства фінансів України і Фонду державного майна.

Виходячи із приналежності аналізованого підприємства до машинобудівної промисловості, оцінка майнового стану має важливе значення. Для проведення аналізу використаємо дані приміток до фінансової звітності, а також відносні показники, що містяться у таблиці Г.1.

Як видно з даних, наведених у таблиці Г.1, основні фонди ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» зношені більше ніж на 60%, проте починаючи з 2007 року коефіцієнт зносу поступово зменшується. Так, даний коефіцієнт у 2005 р. склав 0,64, найбільшого значення досяг у 2006 р., а саме

0,67, і з 2007 р. почав зменшуватись до ступеню 0,51 у 2009 р. Така тенденція є позитивною, оскільки на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» відбувається оновлення виробничих потужностей, основні фонди підприємства більшою мірою задіяні у виробничому процесі. За аналізований період знос основних засобів скоротився на 13 %.

Для більш ефективної діяльності основні засоби необхідно постійно оновлювати. Це дає змогу використовувати наявні ресурси більш економно, що у свою чергу впливає на зменшення собівартості продукції, яка виробляється підприємством. Паралельно необхідно виводити з експлуатації зношені основні засоби, замінювати їх на більш нові та продуктивні.

На позитивну оцінку заслуговує той факт, що починаючи з 2007 р. оновлення відбувається більш швидкими темпами, ніж вибуття, про що свідчать розраховані показники оновлення і вибуття основних засобів. Так у 2008 р. вартість введеного у дію обладнання становила 12 % загальної вартості основних фондів, а виведеного з експлуатації – 1 %. Таким чином, приріст вартості основних засобів склав 11 %, що є найкращим показником за аналізований період. Проте для більш ефективної діяльності необхідно продовжувати оновлювати виробничі потужності для того, щоб задіяти їх у процесі виробництва хоча б більше, ніж на половину.

Наступним кроком проведення фінансового аналізу, є аналіз ліквідності, яка характеризує здатність підприємства розрахуватись за своїми зобов'язаннями за рахунок активів, що можуть бути використані для погашення боргів. При цьому, оцінка ліквідності включає в себе два напрямки: аналіз ліквідності балансу та підприємства в цілому.

Для реалізації першого напрямку використаємо розрахунки, наведені у Додатку Д, де усі активи згруповані у залежності від швидкості реалізації, а пасиви – від терміновості погашення. Результати розрахунків представлені у таблиці 2.3.

Як видно з даних, наведених у таблиці 2.3, протягом аналізованого періоду в жодному році ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» не мав

абсолютно ліквідного балансу. Причиною такої ситуації стало невиконання першої нерівності, яка свідчить про нестачу абсолютно ліквідних активів, а саме грошових коштів і поточних фінансових інвестицій, для покриття найбільш термінових зобов'язань. Нестача у 2005 р. склала 19,5 млн. грн., у 2007 р. – 43,5 млн. грн., у 2009 р. – 63,2 млн. грн.

Таблиця 2.3 - Співвідношення груп активів та пасивів балансу ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2005 – 2009 рр.

Рік				
2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік
A1 < П1	A1 < П1	A1 < П1	A1 < П1	A1 < П1
A2 > П2	A2 > П2	A2 > П2	A2 > П2	A2 > П2
A3 > П3	A3 > П3	A3 > П3	A3 > П3	A3 > П3
A4 < П4	A4 < П4	A4 < П4	A4 < П4	A4 < П4

Друга і третя нерівності виконуються у кожному році. Це є свідченням того, що поточні активи ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» перевищували зовнішні зобов'язання, при цьому надлишки грошових коштів мають досить значні суми.

Четверта нерівність, яка носить балансуєчий характер, виконується протягом усього аналізованого періоду. Вона свідчить про те, що підприємство за рахунок власних коштів і довгострокових зобов'язань може не лише фінансувати необоротні активи, а й мати власний оборотний капітал для фінансування оборотних активів. Його розмір у 2005 р. склав 44,1 млн. грн., у 2007 р. – 54,0 млн. грн., у 2009 р. – 77,4 млн. грн. Зростання даного показника є позитивною тенденцією і є свідченням зростання фінансової стійкості на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш».

Як видно з розрахованих даних, наведених у таблиці Г.1 (див. дод. Г), коефіцієнт покриття значно перевищує нормативне значення і становить на початок аналізованого періоду 2,33, у 2007 р. він склав 2,05, у 2009 р. – 1,9. Не зважаючи на те, що за аналізований період даний показник зменшився на 0,43, він все рівно перевищує нормативне значення. Можемо зробити висновок, що оборотні активи ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»

перевищують його поточні зобов'язання майже вдвічі. Слід зазначити, що з точки зору кредиторів, це підвищує рівень кредитоспроможності товариства. Однак, для підприємства нагромадження оборотних активів знижує рівень рентабельності, уповільнює їх обертання.

Коефіцієнт швидкої ліквідності з кожним роком зростає і вже у 2006 р. знаходиться у межах нормативного значення. У 2009 р. даний показник склав 1,04, що на 0,68 більше аналогічного показника 2005 року.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у перші три роки є досить незначним, хоча і перевищує нуль. У 2008 – 2009 рр. спостерігається значне зростання коефіцієнта абсолютної ліквідності до 0,11 і 0,27 відповідно.

Таким чином, можна стверджувати, що ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є ліквідним підприємством і може розраховуватись за своїми зобов'язаннями за рахунок активів, що можуть бути використані для погашення боргів.

Наступним кроком проведення аналізу фінансово – господарського стану є аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш». Розраховані відносні показники фінансової стійкості наведені у таблиці Г.1 (Додаток Г).

З даних таблиці видно, що протягом аналізованого періоду зростає залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Так, частка власного капіталу у загальній структурі капіталу підприємства у 2005 р. склала 58 %, дещо зросла у 2006 р. і досягла найбільшого значення за аналізований період – 61 %, у 2007 р. зменшилася до 53 %, а у 2008 – 2009 рр. становила лише 45 %. Така ситуація пояснюється тим, що підприємство в останні роки активно користується позиковими коштами, залученими як на короткостроковій, так і на довгостроковій основі. Відповідно, така ситуація позначилася і на зростанні коефіцієнта фінансування. Так, у 2005 р. на 1 грн. власних коштів товариство мало 0,72 грн. позикових ресурсів, у 2007 р. дане співвідношення склало 1:0,89, у 2009 р. – 1:1,22. У 2008 – 2009 рр. значення коефіцієнта фінансування перевищило нормативне, а отже товариству

необхідно більш ефективно управляти структурою капіталу для збереження його фінансової стійкості.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами протягом усього аналізованого періоду перевищує нормативне значення, проте помітне його зменшення. Так, у 2005 р. його значення становило 0,57, у 2007 р. – 0,51, у 2009 р. – 0,47. Наявність власних оборотних засобів свідчить про те, що підприємство в змозі покрити свої поточні зобов'язання за рахунок оборотних коштів.

З роками підвищується маневреність капіталу ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», що позитивно характеризує фінансовий стан. На початок періоду у мобільній формі знаходилося 75 % власного капіталу, а на кінець періоду їх частка зросла на 6 % і досягла 81 %.

Таким чином, можемо зробити висновок, що в цілому підприємство є платоспроможним, проте в останні роки спостерігається підвищення його залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Перейдемо до аналізу ділової активності, метою якого є визначення ефективності використання економічного потенціалу ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш». Відносні показники, наведені у таблиці Г.1 (Додаток Г).

Коефіцієнт оборотності активів протягом аналізованого періоду має тенденцію до збільшення. Так, у 2005 р. даний показник склав 0,89, у 2007 р. – 1,23, у 2009 р. – 1,33. Це означає, що товариство на одну гривню, вкладену в активи, отримало 0,89 грн., 1,23 грн., 1,33 грн. чистого доходу відповідно.

Кредиторська заборгованість найшвидше оберталася у 2006 році, а саме 6,99 разів. Відповідно термін її обертання у 2006 році мав найменше значення – 52 дні. У 2009 році кредиторська заборгованість обернулася 4,35 рази з терміном обертання 84 дні.

Термін одного обороту дебіторської заборгованості збільшується по рокам і становить у 2009 р. 81 день, що на 34 дні більше, ніж у 2005 р. Відповідно коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості має

тенденцію до зменшення. У 2009 році даний показник склав 4,53, що на 3,28 менше, ніж у 2005 р.

Матеріальні запаси товариства обернулися у 2009 р. 2,15 разів, що на 1,12 більше, ніж у 2005 році. Коефіцієнт оборотності власного капіталу також має тенденцію до збільшення. Його значення збільшилося за 5 років на 2,64 і склало у 2009 р. 3,01. Це означає, що підприємство на 1 гривню власного капіталу отримує 3,01 грн. чистого доходу.

Позитивним моментом у діяльності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є збільшення фондівіддачі. За 5 років чистий дохід, що отримувало товариство з 1 грн. використовуваних основних фондів підвищився на 2,32 грн. і становив на кінець періоду 3,95 грн.

Узагальнюючими показниками ділової активності є тривалість операційного і фінансового циклів. Операційний цикл зменшується за аналізований період з 402 до 250 днів, тобто товариство на 152 дні раніше отримує кошти у вигляді чистого доходу з дня закупівлі сировини. Така тенденція позитивно впливає на фінансовий стан.

Фінансовий цикл також зменшується і складає 337 днів у 2005 р., 222 дні у 2007 р. та 166 днів у 2009 р. Фінансовий цикл показує, що товариство у 2009 р. здатне погасити свої поточні зобов'язання за рахунок коштів, отриманих від реалізації продукції, протягом 166 днів.

Таким чином, значна тривалість обертання основних статей виробничого потенціалу підприємства обумовлена галузевими особливостями діяльності.

Наступним етапом аналізу фінансового стану є дослідження прибутковості діяльності. У таблиці Г.1 (Додаток Г) наведені відносні показники рентабельності.

Коефіцієнт рентабельності активів з кожним роком зростає, проте помітне його зменшення у 2008 р. до рівня 0,03, що було викликано несприятливими тенденціями у зовнішньому середовищі. У 2009 р. даний показник значно зростає і становить 0,20, що на 0,12 більше аналогічного

показника за 2005 рік. Це означає, що на 1 грн., вкладену в активи, товариство отримує 0,2 грн. чистого прибутку.

Товариство ефективно використовує власний капітал, що важливо для реальних і потенційних власників. У 2005 р. рентабельність власного капіталу досягла 14 %, у 2007 р. – 13 %, у 2009 р. – 46 %, що на 32 % більше, ніж у 2005 році.

Коефіцієнт рентабельності діяльності значно зріс у 2009 році, що є наслідком отримання значної суми чистого прибутку в цьому році. Рентабельність діяльності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» становить у 2005 р. – 9 %, у 2007 р. – 6 %, у 2009 р. – 15 %. Це означає, що у 2009 році на одну гривню чистого доходу від реалізації підприємство отримало 0,15 грн. чистого прибутку.

Отже, можемо стверджувати, що в цілому фінансово – господарський стан ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є стійким і задовільним. Дещо зменшилася за аналізований період фінансова стійкість товариства, що позначилося на коефіцієнтах платоспроможності. Однак показники рентабельності в останній рік покращилися, що свідчить про успішну і прибуткову діяльність ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» на зовнішньому і внутрішньому ринках.

2.2 Аналіз наявності, складу, структури і стану основних засобів на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»

Оцінку стану основних засобів підприємства доцільно проводити за двома напрямками: аналіз абсолютних значень показників та аналіз відносних показників виробничих потужностей.

Аналіз абсолютних значень показників наявності і складу основних засобів дає нам можливість оцінити виробничі потужності підприємства, їх

склад і структуру, динаміку, співвідношення активної і пасивної частини.

Проаналізуємо склад, структуру і динаміку основних засобів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш». Для цього скористаємося даними, наведеними у таблиці Ж.1 (Додаток Ж).

Як видно з даних таблиці, основні засоби аналізованого підприємства представлені будинками, спорудами, передавальними пристроями; машинами і обладнанням; транспортними засобами; інструментами, приладами, інвентарем; іншими основними засобами; бібліотечними фондами та малоцінними необоротними матеріальними активами.

Загальна сума основних засобів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 рр. постійно зростає і становить 63 млн. грн. у 2005 р., 62,4 млн. грн. у 2007 р. та 100,4 млн. грн. у 2009 р. Абсолютне значення приросту основних засобів за 5 років становить 37,3 млн. грн.

Найбільшу питому вагу у структурі виробничих потужностей товариства займають машини і обладнання, що є типовим для підприємства даної галузевої приналежності. Їх питома вага за період 2005 – 2008 рр. зростає і становить на кінець 2008 р. 55,59 %. У 2009 році частка машин і обладнання дещо скоротилася до ступеню 51,41 %, що було викликано зростанням питомої ваги будинків і споруд. Проте абсолютне значення даного показника з кожним роком зростає і становить на кінець 2009 р. 51,6 млн. грн., що на 20,9 млн. грн. більше аналогічного показника 2005 р. Така тенденція є позитивною і свідчить про нарощення виробничих потужностей суб'єкта господарювання.

Значну питому вагу займають будинки, споруди та передавальні пристрої, що є очевидним, враховуючи масштабність діяльності аналізованого підприємства. Їх частка дещо зменшилася за період 2005 – 2008 рр., проте зросла у 2009 р. і становила 38,57 %. Таке збільшення питомої ваги даної статті було викликано зростанням абсолютної її суми. Так, у 2005 р. даний показник склав 28,3 млн. грн., у 2007 р. – 24,9 млн. грн., у

2009 р. – 38,7 млн. грн.

Помітне місце у структурі основних засобів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» займають транспортні засоби. Їх частка у 2005 р. становила 4,59 %, у 2007 р. – 2,38 %, у 2009 р. – 3,84 %. Абсолютне значення даного показника за аналізований період збільшилося на 961 тис. грн. і склало у 2009 р. 3,85 млн. грн.

Значно зросли за період 2005 – 2009 рр. інструменти, прилади, інвентар. У 2005 р. значення даної статті було рівне 798 тис. грн., а вже у 2009 р. – 4,03 млн. грн. Абсолютне відхилення склало 3,2 млн. грн. Питома вага даного показника у загальній структурі основних засобів зросла з 1,27 % у 2005 р. до 4,02 % у 2009 р.

Інші основні засоби та бібліотечні фонди займають незначну питому вагу, проте їх розмір з кожним роком зростає.

Частка малоцінних необоротних активів з кожним роком збільшується і становить 0,59 % у 2005 р., 1,01 % у 2007 р. та 1,97 % у 2009 р. Таке зростання питомої ваги даної складової основних засобів аналізованого підприємства пояснюється збільшенням абсолютного значення даного показника з 373 тис. грн. у 2005 р. до 1,9 млн. грн. у 2009 р.

У ході аналізу основних засобів необхідно проаналізувати склад і динаміку активної і пасивної частини основних засобів. Необхідні дані наведені у таблиці Ж.2 (Додаток Ж).

Як видно з даних таблиці Ж.2, протягом усього аналізованого періоду активна частина основних засобів перевищувала пасивну. Так, у 2005 р. співвідношення активної і пасивної частин основних засобів склало 54 % до 45 %, у 2007 р. – 59 % до 41 % і у 2009 р. – 59 % до 41 %. Відносним показником, який характеризує дане співвідношення є коефіцієнт співвідношення активної і пасивної частини основних засобів. Його значення склало 1,2 у 2005 р., 1,44 у 2007 р., 1,45 у 2009 р., що ще раз дає змогу оцінити перевищення активної частини над пасивною. Така ситуація є позитивною, оскільки більше половини основних засобів направлені на

виготовлення продукції.

Абсолютне значення активної частини з кожним роком зростає і становить 34,3 млн. грн. у 2005 р., 36,8 млн. грн. у 2007 р. та 59,5 млн. грн. у 2009 р. Така тенденція є наслідком поступового зростання усіх складових активної частини.

Найбільшу питому вагу у структурі активної частини основних засобів протягом усього аналізованого періоду займають машини і обладнання, а саме 89 % у 2005 р. та 86 % у 2009 р. Не зважаючи на незначне зменшення частки даного показника, його абсолютне значення постійно зростає і становить у 2009 р. 51,6 млн. грн., що на 20,9 млн. грн. більше, ніж у 2005 р.

Помітне місце у структурі активної частини займають також транспортні засоби, частка яких протягом аналізованого періоду коливається і становить на кінець 2009 р. 6,5 % або 4 млн. грн. інструменти, прилади, інвентар мають тенденцію до збільшення, що позначається і на їх питомій вазі у структурі активної частини основних засобів. Так, у 2005 р. даний показник склав 798 тис. грн. або 2,3 %, у 2007 р. – 1,4 млн. грн. або 4 %, у 2009 р. – 4 млн. грн. або 6,7 %.

Пасивна частина основних засобів протягом аналізованого періоду має тенденцію до збільшення і складає на кінець 2009 р. 40,8 млн. грн., що на 12,1 млн. грн. більше, ніж у 2005 р.

Найбільшу частку у структурі пасивної частини основних засобів займають будинки і споруди, а саме 98,6 % у 2005 р., 97,3 % у 2007 р., 94,6 % у 2009 р. Абсолютне значення даного показника з кожним роком зростає і становить на кінець аналізованого періоду 38,7 млн. грн.

Інші основні засоби, бібліотечні фонди та малоцінні необоротні матеріальні активи займають незначну частку у пасивній частині основних засобів, хоча слід відмітити зростання з кожним роком їх абсолютних значень і питомої ваги.

Для оцінки стану основних засобів на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» ми розрахували коефіцієнти зносу основних засобів за

період 2005 – 2009 рр., при цьому розрахунки проводилися у розрізі активної і пасивної складової основних засобів підприємства. Необхідні дані наведено у таблиці Ж.3 (Додаток Ж).

Як видно з даних таблиці Ж.1, загальний знос основних засобів у кожному з аналізованих років перевищує нормативне значення і становить 64 % у 2005 р., 66 % у 2007 р. та 51 % у 2009 р. на позитивну оцінку заслуговує той факт, що ступінь зношеності основних засобів товариства в кінці аналізованого періоду значно скоротився.

Аналізуючи стан основних засобів на підприємстві, значну увагу необхідно приділяти зношеності активної частини основних виробничих потужностей. Це пояснюється тим, що стан машин і обладнання, інструментів і транспортних засобів, задіяних у виробництві прямо впливає на собівартість продукції, яку підприємство виготовляє. Якщо активна частина основних виробничих фондів використовується не на повну потужність, підприємство не доотримує прибутки із-за значної собівартості продукції.

Як видно з даних таблиці Ж 3, зношеність активної частини основних фондів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» знаходиться на досить високому рівні, а саме: 77 % у 2005 р., 73 % у 2007 р. та 56 % у 2009 р. Не зважаючи на те, що за аналізований період коефіцієнт зносу зменшується, все ж таки він залишається значним.

У загальній структурі активної частини основних засобів найбільш зношеними є машини, обладнання і передавальні пристрої. Коефіцієнт їх зносу у 2009 р. дорівнює 0,57, що на 0,2 менше аналогічного показника 2005 року.

Значно зношені і транспортні засоби, проте ступінь їх зносу значно скоротився за 5 років і склав на кінець 2009 р. 49 %. Коефіцієнт зносу інструментів, приладів, інвентарю склав у 2009 р. 42 %.

Таким чином, можна стверджувати, що активна частина основних засобів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» знаходиться у

незадовільному стані. Майже усі складові зношені на половину, тому менеджменту товариства необхідно звернути увагу на вчасне їх оновлення.

Ступінь зносу пасивної частини основних засобів знаходиться на більш низькому рівні, порівняно з активною. Так, коефіцієнт зносу в цілому по пасивній складовій становить 0,5 у 2005 р., 0,56 у 2007 р. та 0,43 у 2009 р. найбільш зношеними є бібліотечні фонди та малоцінні необоротні активи, вартість яких майже повністю списали.

Будинки, споруди, передавальні пристрої у 2005 р. мали ступінь зносу на рівні 49 %, у 2007 р. – 54 %, у 2009 р. – 40 %. Таке зменшення коефіцієнту зносу заслуговує на позитивну оцінку.

Отже, можемо стверджувати, що знос основних засобів як по активній, так і по пасивній складовій, має досить високе значення. Аналізованому підприємству слід оновлювати виробничі потужності більш швидкими темпами з метою підвищення ефективності виробництва.

Пропонуємо проаналізувати рух основних засобів на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 рр. шляхом розрахунку коефіцієнту оновлення, вибуття і приросту основних засобів. Необхідні розрахунки занесемо у таблицю Ж.4 (Додаток Ж).

Як видно з даних, наведених у таблиці Ж 4, протягом аналізованого періоду коефіцієнт оновлення основних засобів перевищував коефіцієнт вибуття, окрім 2005 р., коли ці значення дорівнювали один одному. Коефіцієнт приросту основних засобів у 2005 р. має від'ємне значення і свідчить про те, що вибулі основні засоби перевищили ті, що надійшли на підприємство на 1 %. У 2007 р. та в 2009 р. даний показник має позитивне значення і становить 0,03 і 0,11 відповідно.

Машини та обладнання протягом аналізованого періоду оновлювалися більш швидкими темпами, ніж вибували. Коефіцієнт приросту вартості даної статті основних засобів становить 0,02 у 2005 р., 0,04 у 2007 р., та 0,10 у 2009 р. Приріст транспортних засобів у 2009 р. склав 21 %, проте даний показник є меншим, ніж у 2005 р. на 34 %. Коефіцієнти оновлення

інструментів, приладів та інвентарю значно перевищують коефіцієнти вибуття протягом усього аналізованого періоду, що є позитивним моментом у діяльності товариства.

Будинки, споруди та передавальні пристрої майже не оновлювалися за період 2005 – 2009 рр. Це є наслідком значної дороговизни оновлення даної статті основних засобів. Інші основні засоби, бібліотечні фонди та малоцінні необоротні активи оновлювалися досить активно, про що свідчить перевищення коефіцієнтів оновлення над коефіцієнтами вибуття.

Таким чином, слід зазначити, що не зважаючи на більш-менш активне відтворення виробничих потужностей, їх стан знаходиться на досить низькому рівні. Необхідно оновлювати основні засоби до рівня придатності хоча б в 60 %.

2.3 Аналіз джерел фінансування відтворення основних засобів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»

Відтворення виробничих потужностей суб'єкта господарювання є одним із найголовніших напрямків діяльності у ході проведення управління майном підприємства. Для їх відтворення необхідні фінансові ресурси, які підприємство може залучити як із внутрішніх, так і із зовнішніх джерел.

Пропонуємо здійснити аналіз джерел фінансування відтворення основних засобів на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш». Необхідні дані представимо у таблиці 2.4.

Як видно з даних таблиці 2.4, ми виділили власний капітал, серед якого відобразили амортизаційний фонд і нерозподілений прибуток, а також позиковий капітал, у складі якого виокремили короткострокові і довгострокові банківські кредити. Саме вони є основними джерелами відтворення основних засобів на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш».

Загальна сума виділених нами джерел фінансування інвестицій в основні засоби з кожним роком зростає і становить 63,3 млн. грн. у 2005 р., 73,7 млн. грн. у 2007 р. та 125,3 млн. грн. у 2009 р.

Таблиця 2.4 – Склад і структура джерел капіталу ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 роки.

Джерело капіталу	2005 р.		2007 р.		2009 р.		Відхилення 2009 р. до 2005 р.	
	Сума, тис. грн.	Пит. вага, %	Сума, тис. грн.	Пит. вага, %	Сума, тис. грн.	Пит. вага, %	Тис. грн.	%
Усього джерел	63301	100,0	73787	100,0	125369	100,0	62068	0,0
1. Власний капітал	33947	53,6	46282	62,7	100525	80,2	66578	26,6
1.1. Амортизація	2290	6,7	2300	5,0	2990	3,0	700	-3,8
1.2. Нерозподілений прибуток	31657	93,3	43982	95,0	97535	97,0	65878	3,8
2. Позиковий капітал	29354	46,4	27505	37,3	24844	19,8	-4510	-26,6
2.1. Довгострокові кредити банків	10100	34,4	11880	43,2	0,0	0,0	-10100	-34,4
2.2. Короткострокові кредити банків	19254	65,6	15625	56,8	24844	100,0	5590	34,4

Власний капітал протягом усього аналізованого періоду займає більшу частку у структурі джерел фінансування, порівняно з позиковим. Питома вага даного джерела постійно зростає і становить на кінець аналізованого періоду 80,2 %, що на 26,6 % більше показника 2005 р.

Серед власних джерел інвестиційних ресурсів основну питому вагу займає нерозподілений прибуток, а саме 93,3 % у 2005 р., 95 % у 2007 р., 97 % у 2009 р. Така ситуація пояснюється збільшенням за аналізовані роки чистого прибутку. Поряд з цим, амортизаційні відрахування на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» досить незначні, що є

притаманним для українських підприємств. Абсолютне значення нерозподіленого прибутку зросло за аналізований період на 65,8 млн. грн. і становить у 2009 р. 97,5 млн. грн.

Амортизаційні джерела становлять незначну частку у власних джерелах коштів, а саме 6,7 % у 2005 р., 5 % у 2007 р. та 3 % у 2009 р. Незважаючи на зменшення питомої ваги амортизації, її абсолютна сума збільшилася у 2009 р. порівняно з 2005 р. на 700 тис. грн. і становить 2,9 млн. грн.

Позиковий капітал, як видно з даних таблиці 2.4, з кожним роком зменшується і становить на кінець 2009 р. 24,8 млн. грн. Його питома вага у загальній структурі інвестиційних ресурсів також зменшується і становить у 2009 р. 19,8 %, що на 26,6 % менше, ніж у 2005 р.

Серед позикових джерел основну частку складають короткострокові кредити банків, а саме 65,6 % у 2005 р., 56,8 % у 2007 р., 100 % у 2009 р. Довгострокові банківські кредити залучалися підприємством у 2005 та 2007 роках, проте у 2009 р. товариство не зверталося до банківських установ з проханням надання довгострокової позики.

Слід зазначити, що, залучаючи банківський кредит чи то на короткостроковій, чи то на довгостроковій основі, підприємство сплачує банку певну грошову винагороду у вигляді відсотків за кредитом. Так як ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» звертався до залучення короткострокових фінансових ресурсів із зовнішніх джерел, пропонуємо розрахувати вартість позикового капіталу, який є потенційним інвестиційним джерелом для фінансування основних засобів.

Банк, у якому обслуговується аналізоване товариство – ПАТ КБ «УкрСиббанк».

Розглянемо вартість короткострокових кредитів банку, які беруться ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» на 2009 рік під різні відсотки. Для визначення вартості даного джерела фінансових ресурсів скористаємося моделлю середньозваженої вартості капіталу (WACC).

Для більшої наочності представимо необхідні для розрахунку дані у таблиці 2.5.

Як видно з даних таблиці 2.5, аналізоване підприємство у 2009 році залучило 5 різних короткострокових кредитів під різні відсотки.

Таблиця 2.5 – Аналіз короткострокових кредитів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2009 рік

Кредит	Сума, надана в кредит на короткостроковій основі, тис. грн.	Частка в структурі короткострокових позикових ресурсів, %	Ціна залучення, %
Короткостроковий кредит	8055	32,4	16
Короткостроковий кредит	2975	12,0	22
Короткостроковий кредит	7921	31,9	22
Короткостроковий кредит	2980	12,0	23
Короткостроковий кредит	2913	11,7	23
Всього	24844	100	–

Виходячи з даних, наведених у таблиці 2.5, можемо розрахувати середньозважену вартість короткострокових кредитів. При цьому, виходячи з того, що відсотки за користування позичками банку відносяться на валові витрати підприємства, до процентних ставок за кредитами будемо застосовувати податковий коректор S, який дорівнює $(1 - 0,25)$.

Таким чином середньозважена вартість короткострокових банківських кредитів буде дорівнювати:

$$WACC = (1 - 0,25) * \left(32,4 * \frac{16}{100} + 12,0 * \frac{22}{100} + 31,9 * \frac{22}{100} + 12,0 * \frac{23}{100} + 11,7 * \frac{23}{100} \right) = 15,2\%$$

Отже, середньозважена вартість короткострокових кредитів, за якою аналізоване товариство залучило короткотермінові позички у 2008 році становить 15,2 %.

Амортизаційні відрахування на будь-якому підприємстві є одним із головних внутрішніх джерел оновлення основних засобів. За рахунок амортизаційного фонду оновлюються наявні виробничі потужності та створюються нові.

В Україні амортизаційний механізм оновлення основних засобів регулюється державою лише з позиції нарахування амортизації. Направляти ж ці кошти підприємства можуть як на відтворення виробничих потужностей, так і використовувати їх не за цільовим призначенням. У результаті нецільового використання амортизаційних відрахувань суб'єкти підприємницької діяльності вчасно не оновлюють зношені основні засоби, що в свою чергу негативно впливає на їх діяльність. З метою визначення обсягів нецільового використання амортизаційних відрахувань на конкретному підприємстві пропонуємо розраховувати коефіцієнт цільового використання амортизаційних коштів (K_c), який має наступний вигляд (формула 2.2):

$$K_c = \frac{П(в)ОЗ + КБ}{А} \quad (2.2)$$

- де $П(в)ОЗ$ – придбання (виготовлення) основних засобів;
 $КБ$ – капітальне будівництво;
 $А$ – амортизація.

Якщо значення даного показника ≥ 1 , то амортизаційні відрахування використовуються за цільовим призначенням. Якщо коефіцієнт < 1 , то амортизаційні кошти використовуються підприємством не на оновлення виробничих потужностей, а для фінансування своєї поточної діяльності.

Пропонуємо розрахувати коефіцієнти цільового використання амортизаційних відрахувань та обсяги нецільового використання амортизації для ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» з метою оцінки ефективності

використання амортизаційних коштів. Необхідні для розрахунку дані, які взято з річних фінансових звітностей товариства за 2005 – 2009 рр., занесемо в таблицю 2.6.

Таблиця 2.6 – Розрахунок обсягів нецільового використання амортизаційних відрахувань для ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 роки, тис. грн.

Показники	Рік				
	2005	2006	2007	2008	2009
Капітальне будівництво	1984	0	0	0	1130
Придбання (виготовлення) основних засобів	406	323	762	1045	5609
Амортизація	2290	2277	2300	3109	2990
Коефіцієнт цільового використання амортизації	1,04	0,14	0,33	0,34	2,25
Обсяг нецільового використання амортизації	–	1935	1541	2052	–

Як свідчать дані таблиці 2.6, ознаки нецільового використання амортизаційних відрахувань на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» наявні у 2006 – 2008 роках. Ця сума коливається і становить 1,9 млн. грн. у 2006 р., 1,5 млн. грн. у 2007 р. та 2,0 млн. грн. у 2008 р. Це означає, що аналізоване товариство у 2006 – 2008 роках використовувало амортизаційні відрахування не за цільовим призначенням.

Капітальне будівництво здійснювалося лише у 2005 та 2009 роках на суму 1,9 млн. грн. та 1,1 млн. грн. відповідно. На позитивну оцінку заслуговує факт здійснення інвестицій в придбання та виготовлення основних засобів кожного року, при цьому ця сума значно зросла у 2008 – 2009 рр., що у свою чергу позитивно вплинуло на показники зносу основних засобів у цих роках. Амортизаційні відрахування за період 2005 – 2009 рр.

помітно не коливалися і становили 2,29 млн. грн. у 2005 р., 2,30 млн. грн. у 2007 р. та 2,99 млн. грн. у 2009 р.

Таким чином, розрахувавши коефіцієнти цільового використання амортизаційних коштів за 2005 – 2009 рр. для ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», можна стверджувати, що підприємство використало амортизаційні відрахування у повному обсязі на оновлення виробничих потужностей лише у 2005 та у 2009 роках, коли було здійснене капітальне будівництво. В усіх інших роках частина амортизаційних ресурсів використовувалась не за призначенням. Так, у 2006 році лише 14 % амортизації було направлено на оновлення виробничих потужностей, у 2007 р. – 33 %, у 2008 р. – 34 %. Така ситуація є небажаною, оскільки нецільове використання амортизаційного фонду призводить до нарощення з роками зносу основних виробничих фондів, що негативно впливає на діяльність підприємства в цілому. А отже менеджменту товариства необхідно звернути увагу на дану проблему.

Таким чином, ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» може використовувати для фінансування інвестицій в основний капітал як зовнішні і внутрішні джерела. Менеджменту товариства слід обрати оптимальну структуру капіталу з погляду впливу фінансового левериджу на рентабельність власного капіталу та забезпечення фінансової стійкості на підприємстві.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ
ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ ВАТ «СУМСЬКИЙ ЗАВОД
«НАСОСЕНЕРГОМАШ»

3.1 Оптимізація використання амортизаційних відрахувань на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» як внутрішнього джерела оновлення основних засобів

Амортизація входить у склад витрат підприємства та являється тим інструментом, за допомогою якого суб'єкт господарювання формує одне із внутрішніх джерел оновлення виробничих потужностей. Амортизаційні відрахування являються одним із елементів виробничих витрат підприємства, зростання яких призводить до зменшення розміру чистого прибутку.

На зростання суми амортизаційних відрахувань можуть мати вплив наступні фактори:

- а) переоцінка основних засобів та індексація амортизаційних відрахувань;
- б) введення в дію нових основних фондів шляхом купівлі, лізингу і т. д.;
- в) застосування прискорених методів амортизації виробничих потужностей;
- г) застосування нових норм амортизації.

Зростання розміру амортизаційних відрахувань частіше за все не направлене на погіршення фінансово-економічних показників діяльності підприємства, а являється результатом діяльності його керівництва по оновленню основних засобів з метою покращення їх якісних характеристик, а саме: підвищення продуктивності та зниження собівартості одиниці продукції, покращення її якості та зростання конкурентоздатності. У результаті таких заходів покращується фінансово-економічний стан фірми.

В Україні згідно з П(с)БО № 7 «Основні засоби» передбачено використання шести методів нарахування амортизації:

- а) прямолінійного списання;
- б) зменшення залишкової вартості основних засобів;
- в) прискореного зменшення залишкової вартості основних засобів;
- г) виробничий метод;
- д) кумулятивний метод;
- е) нарахування амортизації згідно податкового законодавства.

Відмінність застосовуваних методів амортизації полягає в різному рівні нарахованих амортизаційних відрахувань, а також у способі їх розподілу. Залежно від виду основних засобів, умов експлуатації, моральної зношуваності підприємством на власний розсуд застосовується найбільш економічно доцільний метод амортизації. Наприклад, метод прямолінійного списання характерний рівномірним розподілом вартості основних засобів протягом усього періоду експлуатації. Цей метод найдоцільніше застосовувати для пасивної частини основних засобів, таких, як будівлі, споруди, меблі тощо.

Застосування методу прискореного зменшення залишкової вартості найбільш економічно виправдане стосовно активної частини, зокрема машин, механізмів, верстатів, іншого виробничого обладнання. Справа в тому, що при використанні цього методу амортизаційні відрахування в перші роки експлуатації, коли об'єкт основних засобів експлуатується найбільш інтенсивно, досить високі, але з часом знижуються. В результаті цього значна частина вартості основних засобів амортизується вже в перші роки експлуатації об'єкта. Те ж саме стосується і кумулятивного методу.

Метод зменшення залишкової вартості характерний тим же: з часом амортизаційні відрахування мають тенденцію до зменшення. Його використовують з урахуванням умов та інтенсивності експлуатації, морального зносу, інших факторів. Така самостійність цілком виправдана: для кожного підприємства перелічені фактори будуть різні, тому і термін

експлуатації одного і того ж об'єкта основних засобів на різних підприємствах буде відрізнятися.

На ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» для кожної групи основних засобів застосовується метод прямолінійного списання. Для того, щоб визначити ефективність амортизаційної політики на аналізованому підприємстві, пропонуємо виявити вплив від застосування різних методів нарахування амортизації на сукупний дохід товариства, а відповідно і на його прибуток. З цією метою будемо розраховувати теперішню вартість сукупного грошового потоку амортизації. Для цього скористаємося показником чистого грошового доходу стосовно амортизаційних відрахувань по різних методах нарахування амортизації, який наведено у формулі 3.1:

$$ЧГД = \sum_0^{T_a} \frac{A}{(1 + E)^{T_a}} \quad (3.1)$$

де *ЧГД* – чистий грошовий дохід;

A – сума амортизаційних відрахувань за рік;

T_a – строк корисного використання об'єкта основних засобів;

E – норма дисконту.

Для того, щоб розрахувати ЧГД для різних методів амортизації, необхідно прорахувати амортизаційні відрахування по різних методах для однієї групи основних засобів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш». У 2010 році на аналізованому підприємстві планується введення в дію випробувального майданчика для насосів вартістю 116 млн. грн. На даному майданчику будуть установлені машини та станки вартістю 95 млн. грн. Пропонуємо проамортизувати за допомогою різних методів амортизації саме цю групу основних засобів з метою виявлення найефективнішого способу оновлення придбаних виробничих потужностей. При цьому необхідно пам'ятати, що підприємством визначено строк корисного використання

даного обладнання на рівні 10 років та прогнозується, що ліквідаційна вартість цих машин і станків наприкінці визначеного строку становитиме 5 млн. грн.

Пропонуємо розпочати розрахунок суми амортизаційних відрахувань при використанні методу прямолінійного списання вартості основних засобів. При застосуванні цього методу річний розмір амортизаційних відрахувань визначається наступним чином (формула 3.2):

$$A = \frac{C_a}{T} \quad (3.2)$$

- де A – річна сума амортизаційних відрахувань, грн.;
- C_a – амортизуюча вартість об'єкта основних засобів;
- T – строк корисного використання об'єкта.

Таким чином, річна сума амортизаційних відрахувань для групи основних засобів вартістю 95 млн. грн., з очікуваною залишковою вартістю в 5 млн. грн. та строком корисного використання рівним десяти рокам буде рівна 9 млн. грн.:

$$\frac{90000000 \text{ грн.}}{10 \text{ р.}} = 9000000 \text{ грн.}$$

Розрахунок суми амортизаційних відрахувань за методом прямолінійного списання вартості основних засобів для нашого випадку наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Розрахунок суми амортизаційних відрахувань за 10 років за методом прямолінійного списання вартості основних засобів для ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», грн.

Рік	Сума амортизаційних відрахувань	Сума накопиченої амортизації	Залишкова вартість
1	9000000	9000000	86000000
2	9000000	18000000	77000000

Продовження таблиці 3.1

Рік	Сума амортизаційних відрахувань	Сума накопиченої амортизації	Залишкова вартість
3	9000000	27000000	68000000
4	9000000	36000000	59000000
5	9000000	45000000	50000000
6	9000000	54000000	41000000
7	9000000	63000000	32000000
8	9000000	72000000	23000000
9	9000000	81000000	14000000
10	9000000	90000000	5000000

Таким чином, при застосуванні прямолінійного методу вартість об'єкта, що амортизується, рівномірно списується (розподіляється) протягом терміну його корисного використання. Метод заснований на припущенні, що сума нарахованої амортизації залежить від терміну (тривалості) експлуатації об'єкта основних засобів. При застосуванні цього методу залишкова вартість об'єкта основних засобів рівномірно зменшується до рівня ліквідаційної вартості.

Наступний метод, по якому ми будемо прораховувати амортизаційні відрахування для визначеної групи основних засобів, є метод зменшення залишкової вартості основних виробничих фондів. По даному методу річна сума амортизаційних відрахувань буде визначатися за формулою 3.3:

$$A = C_0 * H_a \quad (3.3)$$

- де A – річна сума амортизаційних відрахувань, грн.;
- C_0 – залишкова вартість об'єкта основних засобів, грн.;
- H_a – річна норма амортизації, частин.

Річну норму амортизації підприємство визначає самостійно за формулою 3.4:

$$H_a = 1 - \sqrt[n]{(C_n / C_n)} \quad (3.4)$$

- де H_a – річна норма амортизації, частин;
 C_n – ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів, що визначається підприємством самостійно, грн.;
 C_n – початкова (залишкова) вартість об'єкта основних засобів, грн.;
 n – термін корисного використання об'єкта основних засобів, років;

Використання методу зменшення залишкової вартості при нарахуванні амортизації передбачає наявність ліквідаційної вартості об'єкта основних засобів. В протилежному випадку об'єкт основних засобів буде повністю «замортизований» на протязі року.

Відзначимо, що у відповідності до П(З)БО 7 базою для нарахування амортизації при використанні даного методу є залишкова вартість на початок звітного року або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації.

Даний метод нарахування амортизації базується на припущенні, що амортизація починає нараховуватися з початку звітного року, хоча практично це буває далеко не завжди. Тому у всіх випадках, коли амортизація нараховується не з початку звітного року, залишкова вартість наприкінці запланованого строку експлуатації не досягає ліквідаційної вартості. У зв'язку з цим підприємство може прийняти рішення про зміну строку амортизації й доамортизувати частину вартості, що залишилася, або ж вважати залишкову вартість об'єкта ліквідаційною вартістю.

Таким чином, для нашого випадку норма амортизаційних відрахувань складе:

$$1 - \sqrt[10]{5000000 / 95000000} = 0,2545$$

Застосувавши цю норму, одержимо розрахунок амортизаційних відрахувань для обладнання, придбаного за 95 млн. грн. у розрізі 10 років, який представлено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Розрахунок суми амортизаційних відрахувань за 10 років за методом зменшення залишкової вартості основних засобів для ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», грн.

Рік	Розрахунок	Сума амортизаційних відрахувань	Сума накопиченої амортизації	Залишкова вартість
1	$95000000 * 0,2545$	24177500	24177500	70822500
2	$70822500 * 0,2545$	18024326	42201826	52798174
3	$52798174 * 0,2545$	13437135	55638961	39361039
4	$39361039 * 0,245$	10017384	65656345	29343655
5	$29343655 * 0,2545$	7467960	73124305	21875695
6	$21875695 * 0,2545$	5567364	78691669	16308331
7	$16308331 * 0,2545$	4150470	82842139	12157861
8	$12157861 * 0,2545$	3094175	85936314	9063689
9	$9063689 * 0,2545$	2306708	88243022	6756981
10	$6756981 * 0,2545$	1719651	89962673	5037330

Таким чином, наприкінці прогнозованого строку корисного використання основних засобів, їх залишкова вартість наблизиться до визначеної ліквідаційної вартості.

Наступним методом, за яким ми будемо прораховувати амортизаційні відрахування для групи основних засобів для випробувального майданчика ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» буде метод прискореного зменшення залишкової вартості основних виробничих фондів.

Норма амортизації в цьому випадку розраховується аналогічно нормі амортизації при використанні прямолінійного методу нарахування амортизації, тобто використовується подвійна ставка амортизаційних відрахувань, розрахована методом прямолінійного списання. При цьому норму амортизації при використанні прямолінійного методу можна представити у наступному вигляді (формула 3.5):

$$H_a = \frac{A}{C_a} \quad (3.5)$$

- де H_a – річна норма амортизації, частин;
 A – річна сума амортизаційних відрахувань, грн.;
 C_a – вартість об'єкта, що амортизується, грн.

Перетворивши дану формулу, одержимо норму амортизації для методу, що розглядається, розрахунок якої наведено у формулі 3.6:

$$H_a = 2 * \frac{A}{C_a} = 2 * \frac{C_a / T}{C_a} = \frac{2}{T} \quad (3.6)$$

Даний метод нарахування амортизації не припускає обов'язкової «наявності» ліквідаційної вартості об'єкта основних засобів. При цьому дотримується правило, при якому сума амортизації останнього року розраховується таким чином, щоб залишкова вартість об'єкта в кінці експлуатаційного періоду була не менша його ліквідаційної вартості.

Для нашого випадку норма амортизаційних відрахувань буде рівна 0,2 (2:10=0,2).

Таким чином, прорахувавши норму амортизації за вказаною формулою, ми одержимо розрахунок амортизаційних відрахувань, який наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Розрахунок суми амортизаційних відрахувань за 10 років за методом прискореного зменшення залишкової вартості основних засобів для ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», грн.

Рік	Залишкова вартість	Норма амортизації	Сума амортизаційних відрахувань	Сума накопиченої амортизації
1	95000000	0,2	19000000	19000000
2	76000000	0,2	15200000	34200000

Продовження таблиці 3.3

3	60800000	0,2	12160000	46360000
4	48640000	0,2	9728000	56088000
5	38912000	0,2	7782400	63870400
6	31129600	0,2	6225920	70096320
7	24903680	0,2	4980736	75077056
8	19922944	0,2	3984589	79061645
9	15938355	0,2	3187671	82249316
10	12750683	0,2	2550136	84799452

Останній метод, за яким ми прорахуємо суму амортизаційних відрахувань буде кумулятивний метод.

Річна сума амортизації в цьому методі визначається як добуток амортизуючої вартості основних засобів й кумулятивного коефіцієнта (формула 3.7):

$$A = (C_n - C_n) * K_k \quad (3.7)$$

де K_k – кумулятивний коефіцієнт.

Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишилась до кінця строку корисного використання об'єкта, на суму чисел років корисного використання цього об'єкта.

Отже, знаючи порядок визначення амортизаційних відрахувань за цим методом, можемо розрахувати їх для нашого випадку (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4 – Розрахунок суми амортизаційних відрахувань за 10 років за кумулятивним методом амортизації основних засобів для ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», грн.

Рік	Амортизуюча вартість	Кумулятивний коефіцієнт	Сума амортизаційних відрахувань	Сума накопиченої амортизації
1	90000000	0,18	16200000	16200000
2	90000000	0,16	14400000	30600000

Продовження таблиці 3.4

3	90000000	0,15	13500000	44100000
4	90000000	0,13	11700000	55800000
5	90000000	0,11	9900000	65700000
6	90000000	0,09	8100000	73800000
7	90000000	0,07	6300000	80100000
8	90000000	0,05	4500000	84600000
9	90000000	0,04	3600000	88200000
10	90000000	0,02	1800000	90000000

Визначення суми амортизації методом зменшення залишкової вартості та кумулятивним методом є найбільш прогресивними з наступних причин:

- а) у перші роки, коли інтенсивність використання об'єкту максимальна, амортизується більша частина його вартості;
- б) у перші роки накопичуються кошти для заміни об'єкта, що амортизується;
- в) забезпечується можливість збільшення частини витрат на ремонт об'єктів, що амортизуються, що приходиться на останні роки експлуатації без відповідного збільшення витрат виробництва (собівартості продукції) за рахунок того, що сума нарахування амортизації в ці роки зменшується.

Визначивши суму амортизаційних відрахувань по чотирьом методам нарахування амортизації, можемо розрахувати величину чистого грошового доходу по грошовим потокам від амортизації за цими методами. Для цього скористаємося формулою 3.1. Розрахунки наведено у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Теперішня вартість амортизаційних відрахувань за різними методами амортизації, грн.

Метод нарахування амортизації	Значення
Прямолінійного списання	56428510
Прискореного зменшення залишкової вартості основних засобів	60260302
Кумулятивний метод	62528397
Зменшення залишкової вартості основних засобів	66363231

Як видно з даних таблиці 3.5, методи амортизації основних засобів проранжовані в порядку збільшення оцінюваного показника. Таким чином, найменше значення показник чистого грошового доходу має при застосуванні методу прямолінійного списання, найбільше значення спостерігаємо при застосуванні методу зменшення залишкової вартості основних засобів.

ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» має обрати найефективніший метод нарахування амортизації. Зі зроблених нами розрахунків бачимо, що таким методом являється метод зменшення залишкової вартості. А тому менеджменту товариства необхідно звернути увагу на амортизаційну політику свого підприємства з точки зору вибору найвигіднішого та найефективнішого методу нарахування амортизації основних засобів. Це дасть змогу швидше оновлювати виробничі потужності товариства, що позитивно вплине на діяльність ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш».

3.2 Вибір ефективних форм позикових ресурсів для ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» з метою здійснення інвестицій в основні засоби

Серед усіх напрямів інвестиційної діяльності провідне місце займають капітальні інвестиції. За допомогою капітальних інвестицій відтворюються на простій і розширеній основі основні засоби виробництва, тобто створюється матеріальна основа для підвищення продуктивності живої праці на базі впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва.

Капітальні інвестиції включають: нове будівництво, реконструкцію, модернізацію, технічне переозброєння підприємства та інші напрями поповнення основних засобів.

З метою підвищення ефективності діяльності та покращення стану основних засобів, на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» у період з

2010 по 2014 роки планується введення в дію нового випробувального майданчика для насосів, який дасть змогу випробовувати виготовлювану продукцію в максимально наближених до реального середовища умовах.

Економістами фінансового відділу була прорахована необхідна сума коштів для фінансування даного проекту. Тож, загальна сума необхідних фінансових джерел склала 116 млн. грн. Джерелами фінансування даного проекту були обрані як власні ресурси товариства, так і позикові. При цьому за рахунок власних коштів планується профінансувати 60 % інвестиційного проекту, за рахунок позикових – 40 %, що в абсолютному вимірі становитиме 69,6 млн. грн. та 46,4 млн. грн. відповідно.

Враховуючи те, що у 2009 році аналізоване підприємство отримало значну суму чистого прибутку, то першу чергу інвестиційного проекту (з 01.01.2010 по 31.12.2010) по будівництву випробувального майданчика, планується профінансувати за рахунок власних коштів товариства. Зазначену суму позикових ресурсів, а саме 46,4 млн. грн., планується залучити вже з 01.01.2011 р.

Одним із етапів політики запозичень підприємств є оцінка вартості залучення позичкового капіталу з різних джерел. Така оцінка проводиться у розрізі різних форм позичкового капіталу, який залучається підприємством із зовнішніх та внутрішніх джерел. Результати такої оцінки служать основою розробки управлінських рішень відносно вибору альтернативних джерел залучення позичкових коштів, що забезпечують задоволення потреб підприємства у позиковому капіталі.

Фінансистами ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» було обране лізингове кредитування як зовнішнє джерело фінансування зазначеного інвестиційного проекту.

ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» звернулося з проханням надання лізингового кредиту до чотирьох комерційних банків, які мають ліцензію на провадження такого виду діяльності. У таблиці 3.6 наведено перелік цих банківських установ та розміри лізингових платежів у цих

банках. Слід відмітити, що лізинговий платіж має таку структуру: плата за кредит, лізингова маржа, страховий платіж.

Таблиця 3.6 – Розмір лізингового платежу за надання послуг лізингу для ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» в різних банках, % річних

Назва банку	Плата за кредит	Лізингова маржа	Страховий платіж	Лізинговий платіж, усього
1. ПАТ КБ «Прокредитбанк»	16,0	4	2	22,0
2. ПАТ КБ «Укргазбанк»	16,0	3,5	2	21,5
3. ВАТ КБ «Укрсоцбанк»	17,0	3,5	2	22,5
4. ЗАТ КБ «Дельта-банк»	17,5	3	3	23,5

Як видно з даних таблиці 3.6, найнижчий розмір лізингового платежу в 21,5 % пропонує ПАТ КБ «Укргазбанк». Тому, менеджментом товариства було прийняте рішення скористатися послугами саме цього банку. При цьому обладнання буде передано ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» на умовах фінансового лізингу на термін 3 роки. Розрахунок лізингових платежів наведено в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Розрахунок лізингових платежів для ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», грн.

№	Платежі	1 рік	2 рік	3 рік	Разом за 3 роки
1	Відшкодування вартості обладнання	15466667	15466667	15466667	46400000
2	Структура лізингового платежу, у т. ч.:				
2.1	Плата за кредит	7424000	4949333	2474667	14848000
2.2	Лізингова маржа	1856000	1856000	1856000	5568000
2.3	Страховий платіж	928000	928000	928000	2784000
3	Лізинговий платіж, усього	10208000	7733333	5258667	23200000

Як видно із розрахунків, розмір лізингового платежу за перший рік складе 10,2 млн. грн., за другий – 7,7 млн. грн., за третій – 5,2 млн. грн., що в сумі за 3 роки складе 23,2 млн. грн.

Альтернативним лізинговому кредитуванню є банківське кредитування, тому вважаємо за доцільне прорахувати плату за користування банківською позичкою з метою визначення найвигіднішої форми фінансування інвестиційного проекту, оцінивши при цьому доцільність чи то лізингового, чи то банківського кредитування.

Для залучення кредитних ресурсів з метою фінансування інвестиційного проекту по будівництву випробувального майданчика для насосів, ми пропонуємо розглянути умови кредитування у банківських установах, з якими співпрацює ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», а саме:

- а) ЗАТ КБ «ПриватБанк»;
- б) ПАТ КБ «УкрСиббанк»;
- в) ПАТ КБ «БрокБізнесбанк»;
- г) ПАТ КБ «Укрпромбанк»;
- д) ВАТ КБ «Укрсоцбанк».

Проте, при наданні кредитів будь-який банк стикається з необхідністю оцінки кредитоспроможності позичальників. Ця процедура є обов'язковою, і її висновки істотно впливають як на результати конкретних кредитних угод, так і на ефективність кредитної діяльності банку в цілому. Для позичальника оцінка кредитоспроможності також важлива, оскільки від її результату залежить в якому обсязі буде наданий кредит і чи буде він наданий взагалі.

Національний банк України в «Положенні про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків» розробив методику аналізу фінансового стану позичальника, яка має враховуватися банками обов'язково. Однак наведені в Положенні вимоги є мінімально необхідними, і кожен банк може розробити власний підхід з урахуванням своєї специфіки, основних положень кредитної

політики та конкретних економічних умов. Отже, кожен банк має право самостійно встановлювати додаткові критерії оцінки, що підвищують вимоги до показників для адекватної оцінки кредитних ризиків і належного контролю за ними. Крім того, банки самостійно визначають значущість кожного із запропонованих НБУ показників індивідуально для кожної групи позичальників з огляду на галузь економіки, сезонність виробництва, ліквідність балансу, обіговість коштів, становище на ринку.

Кожен із перелічених банків має свою методику по оцінці кредитоспроможності позичальника. Як вже зазначалося, ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» вже протягом багатьох років співпрацює з переліченими вище банківськими установами, а тому у кожному з них має свою кредитну історію і присвоєний кредитний рейтинг. Для того, щоб отримати банківський кредит у розмірі 46,4 млн. грн., аналізоване товариство має взяти кредит у тому банку, в якому його кредитний рейтинг буде найвищим, а умови надання кредиту – найвигіднішими.

ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є достатньо фінансово стійким та ліквідним підприємством, що говорить про його надійність, як позичальника. А тому у банках, з якими співпрацює аналізоване товариство, воно має високі кредитні рейтинги. Більш детальна інформація з цього приводу наведена у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Клас ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» по методикам різних банківських установ за результатами оцінки його фінансового стану

Банківська установа	Клас позичальника
ЗАТ КБ «ПриватБанк»	Б
ПАТ КБ «УкрСиббанк»	А
ПАТ КБ «БрокБізнесбанк»	В
ПАТ КБ «Укрпромбанк»	Б
ВАТ КБ «Укрсоцбанк»	А

Як видно з даних таблиці 3.8, ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» у двох банках: ПАТ КБ «УкрСиббанк» та ВАТ КБ «Укрсоцбанк» має клас «А», який свідчить про те, що фінансова діяльність на аналізованому підприємстві добра і свідчить про можливість своєчасного виконання зобов'язань товариством за кредитними операціями, зокрема погашення основної суми боргу та відсотків за ним відповідно до умов кредитної угоди.

Клас «Б» був присвоєний ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» такими банками: ЗАТ КБ «ПриватБанк» та ПАТ КБ «Укрпромбанк». Це означає, що за результатами комплексної оцінки фінансового стану аналізованого підприємства цими банками були зроблені висновки про те, що фінансова діяльність ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» близька за характеристиками до класу «А», але ймовірність підтримання її на цьому рівні протягом тривалого часу є низькою, а тому товариство потребує більшої уваги через потенційні недоліки, що ставлять під загрозу достатність надходжень коштів для обслуговування боргу та стабільність одержання позитивного фінансового результату їх діяльності. Проте, недоліки в діяльності товариства являються лише потенційними.

Лише ПАТ КБ «Брокбізнесбанк» за результатами оцінки фінансового стану аналізованого підприємства був присвоєний клас «В». Спеціалістами даного банку були зроблені висновки про те, що фінансова діяльність товариства задовільна, але потребує більш детального контролю. За результатами їхньої оцінки існує ймовірність несвоєчасного погашення кредитної заборгованості в повній сумі та в строки, передбачені договором, якщо недоліки не будуть усунені.

Отже, за результатами комплексних оцінок банківськими установами фінансово-господарського стану ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», можемо зробити наступні висновки:

а) ПАТ КБ «Брокбізнесбанк», зважаючи на не досить високий клас позичальника аналізованого товариства та несприятливі тенденції у

зовнішньому середовищі, може не надати кредит у сумі, яка необхідна ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» для реалізації запланованого проекту;

б) ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», враховуючи позитивні оцінки ЗАТ КБ «ПриватБанк», ПАТ КБ «УкрСиббанк», ВАТ КБ «Укрсоцбанк» та ПАТ КБ «Укрпромбанк» може взяти кредит на необхідну суму у будь-якому з них, вибравши найкращі умови кредитування.

Управління вартістю банківського кредиту проводиться спеціалістами фінансового відділу підприємства і зводиться до виявлення таких його пропозицій на фінансовому ринку, що цю вартість мінімізують як за ставкою відсотка за кредит, так і за іншими умовами його залучення. З цією метою використовується спеціальний показник – «грант-елемент», що дозволяє порівняти вартість залучення кредиту на умовах окремих банків із середніми умовами на фінансовому ринку. Розрахунок цього показника здійснюється за формулою 3.8:

$$GE = 100\% - \left[\sum_{i=1}^t \frac{B}{KB * (1 + CB_{k.p.})} \right] * 100\% \quad (3.8)$$

де GE – грант-елемент, %;

i – одиниця платіжного періоду;

t – кількість одиниць платіжного періоду протягом загального терміну надання кредиту;

B – сума виплат відсотка й основного боргу в i -ому періоді за конкретним кредитом;

KB – сума банківського кредиту, що залучається;

$CB_{k.p.}$ – середня ставка відсотка за кредит, що склалася на фінансовому ринку за аналогічними кредитними інструментами, виражена десятковим дробом.

Таким чином, для того, щоб визначити, в якому банку найвигідніше

буде взяти кредит ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», необхідно проаналізувати умови залучення позики з різних банківських установ та розрахувати грант-елемент для кожного з можливих варіантів.

Умови залучення кредиту з різних банків наведені у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Умови надання кредиту для ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» на фінансування інвестиційного проекту різними банками

Банківська установа	Умови надання кредиту	
	Строк погашення заборгованості, роки	Ставка проценту за кредит, %
ЗАТ КБ «ПриватБанк»	3	16,5
ПАТ КБ «УкрСиббанк»	3	17,0
ПАТ КБ «Укрпромбанк»	3	15,7
ВАТ КБ «Укрсоцбанк»	3	16,0

Як видно з даних таблиці 3.9, найнижчий процент за кредит пропонує ПАТ КБ «Укрпромбанк», а саме 15,7 %. Проте для визначення ефективності залучення коштів з того чи іншого банку, необхідно прорахувати інтегральний показник – грант-елемент. Як видно з формули 3.8, для його розрахунку необхідно визначити суму виплат відсотка й основного боргу в і-ому періоді за конкретним кредитом. А тому ми маємо прорахувати план погашення заборгованості за кожним із запропонованих варіантів з метою визначення найвигіднішого з них. При цьому, необхідно звернути увагу на те, що відсоток за кредит сплачується наприкінці кожного року, а основний борг амортизується рівномірно (по одній третині його суми) наприкінці кожного року.

Якщо аналізоване товариство залучить кредитні ресурси від ЗАТ КБ «ПриватБанк», то за умовами даного банку відсотки за користування кредитом становитимуть 16,5 % річних. План погашення заборгованості за кредитом у даному випадку представлено в таблиці 3.10.

Таблиця 3.10 – Графік погашення кредиту, взятому ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» у ЗАТ КБ «ПриватБанк» для фінансування інвестиційного проекту

Рік	Непогашена сума боргу, тис. грн.	Тіло кредиту, тис. грн.	Відсотки за кредит	Загальна сума до сплати, тис. грн.
	46400000	–	–	–
1	30933333	15466667	7656000	23122667
2	15466667	15466667	5103999	20570666
3	–	15466667	2552000	18018667
Всього		46400000	15311999	61712000

Таким чином, із зроблених розрахунків видно, що плата за користування банківським кредитом, взятому у ЗАТ КБ «ПриватБанк», становитиме 15,3 млн. грн.

Наступним банком, в якому ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» може взяти кредит, є ПАТ КБ «УкрСиббанк», який пропонує надання кредитних ресурсів під 17 % річних. У таблиці 3.11 відображено план погашення заборгованості у даному випадку.

Таблиця 3.11 – Графік погашення кредиту, взятому ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» у ПАТ КБ «УкрСиббанк» для фінансування інвестиційного проекту

Рік	Непогашена сума боргу, тис. грн.	Тіло кредиту, тис. грн.	Відсотки за кредит	Загальна сума до сплати, тис. грн.
	46400000	–	–	–
1	30933333	15466667	7888000	23354667
2	15466667	15466667	5258666	20725333
3	–	15466667	2629333	18096000
Всього		46400000	15775999	62176000

Отже, як видно з даних таблиці 3.11, плата за користування банківським кредитом, взятому у ПАТ КБ «УкрСиббанк», становитиме 15,7 млн. грн.

Розглянемо план погашення заборгованості, припускаючи, що кредит

береться у ПАТ КБ «Укрпромбанк» під 15,7 % річних. Розрахунки представлені у таблиці 3.12.

Таблиця 3.12 – Графік погашення кредиту, взятому ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» у ПАТ КБ «Укрпромбанк» для фінансування інвестиційного проекту

Рік	Непогашена сума боргу, тис. грн.	Тіло кредиту, тис. грн.	Відсотки за кредит	Загальна сума до сплати, тис. грн.
	46400000	–	–	–
1	30933333	15466667	7284800	22751467
2	15466667	15466667	4856533	20323200
3	–	15466667	2428266	17894933
Всього		46400000	14569599	60969600

З таблиці 3.12 видно, що плата за кредит, за умови залучення його від ПАТ КБ «Укрпромбанк», складе за три роки 14,5 млн. грн.

Останній банк, в якому ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» може взяти кредит, є ВАТ КБ «Укрсоцбанк». Умовами банку передбачена процентна ставка на рівні 16 % річних. Графік погашення заборгованості у даному випадку наведено у таблиці 3.13.

Таблиця 3.13 – Графік погашення кредиту, взятому ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» у ВАТ КБ «Укрсоцбанк» для фінансування інвестиційного проекту

Рік	Непогашена сума боргу, тис. грн.	Тіло кредиту, тис. грн.	Відсотки за кредит	Загальна сума до сплати, тис. грн.
	46400000	–	–	–
1	30933333	15466667	7424000	22890667
2	15466667	15466667	4949333	20416000
3	–	15466667	2474666	17941333
Всього		46400000	14847999	61248000

Таким чином, плата за користування банківським кредитом, за умови залучення його у ВАТ КБ «Укрсоцбанк», становитиме за три роки 14,8 млн. грн.

Розрахувавши суму щорічних платежів банківським установам, яка включає як погашення основної суми боргу, так і відсотків за ним, по всіх запропонованих варіантах, можемо перейти до розрахунку грант-елементу за кожним із наведених випадків, враховуючи, що середня ставка відсотка за кредит, що склалася на фінансовому ринку за аналогічними кредитними інструментами рівна (за даними НБУ) 16,2 %. Розрахунки представимо у вигляді таблиці 3.14.

Таблиця 3.14 – Розрахунок грант-елементу по кредитах з різних банків ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за три роки, %

Банківська установа	Грант-елемент
ЗАТ КБ «ПриватБанк»	186
ПАТ КБ «УкрСиббанк»	185
ПАТ КБ «Укрпромбанк»	187
ВАТ КБ «Укрсоцбанк»	187

Таким чином, із зроблених нами розрахунків видно, що найнижче значення, а саме 185 %, по грант-елементу має ПАТ КБ «УкрСиббанк», через найвищу із запропонованих ставок за користування банківським кредитом. ПАТ КБ «Укрпромбанк» та ВАТ КБ «Укрсоцбанк» мають найвище значення аналізованого показника, який становить 187 %. А тому, ми маємо вибрати один із двох банків для залучення банківського кредиту. Так як найнижчу ставку за користування кредитом пропонує ПАТ КБ «Укрпромбанк», то пропонуємо ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» скористатися послугами саме цього банку.

Проаналізувавши доцільність фінансування інвестиційного проекту за рахунок лізингового та банківського кредитування, то можемо стверджувати, що ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» буде вигідніше залучити банківський кредит, тим паче, що економія становитиме:

$$23200000 - 14569599 = 8630401 \text{ грн.}$$

Таким чином, пропонуємо ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»

скористатися банківською позичкою, на відміну від лізингового кредитування, що дозволить зекономити фінансові ресурси товариства у сумі 8630401 грн., що позитивно вплине на діяльність усього підприємства.

3.3 Оптимізація процесу погашення довгострокової заборгованості ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»

Сучасна система кредитування представляє собою модель, при якій функціонують нові методи та форми кредитування. Нині принципово змінився підхід банків до організації кредитних відносин, відбувся перехід від пооб'єктного кредитування до кредитування суб'єкта, тобто кредитування юридичної або фізичної особи, до уніфікації методів кредитування клієнтів незалежно від їхнього галузевого підпорядкування та форм власності. Склалась система багатоваріантного кредитування, коли позичальники і банки, користуючись своїм правом, приймають найбільш прийнятну для них форму: як кредити, що постійно знаходяться в обороті позичальника, так і разові, що покривають тимчасовий розрив в платіжному обороті.

Одним із завдань працівників фінансового відділу на підприємстві є аналіз способів погашення довгострокової заборгованості. Така проблема виникає, коли підприємство бере позику на період більше 1 року і за обумовленими правилами повинно погасити величину боргу та нараховані на суму боргу відсотки.

Умови погашення кредитів суттєво впливають на фінансовий стан суб'єктів господарювання шляхом впливу на їхні витрати.

Порядок погашення кредиту - це спосіб погашення основної його суми і нарахованих відсотків. Кредит погашають повністю після закінчення терміну кредитної угоди або поступово, частинами. Відсоток нараховується на суму непогашеного кредиту.

Завдання розробки плану погашення позички полягає у визначенні розміру поточного внеску та його складових залежно від конкретних умов позички.

Витрати, пов'язані з погашенням позички, називаються обслуговуванням боргу.

Разову суму обслуговування боргу називають терміною (поточною) виплатою. Термінові виплати охоплюють як поточні відсоткові платежі, так і кошти, які спрямовуються на погашення (амортизацію) основного боргу. Методи визначення розміру поточних виплат залежать від умов позички. Ці умови передбачають строк, тривалість пільгового періоду, рівень відсоткової ставки, метод погашення виплат відсотків та основної суми боргу.

Існують різні способи погашення боргу, кожен з яких має свої особливості і розрахунки. Тому, залежно від способів погашення довгострокових кредитів, буде залежати сума, яку позичальник має сплатити по завершенню кредитної угоди.

Виходячи з того, що альтернативним варіантом фінансування капітальних вкладень ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є банківське кредитування поряд з лізинговим, нами були розглянуті наступні методи погашення довгострокової заборгованості:

- а) метод погашення заборгованості однаковими частинами від суми боргу;
- б) метод погашення заборгованості одноразовим платежем;
- в) метод погашення заборгованості однаковими виплатами в рахунок боргу;
- г) погашення заборгованості за допомогою створення погашувального фонду у банку на суму, що підлягає поверненню без проміжної сплати відсотків.

Прорахуємо кінцеву суму, яку аналізованому підприємству необхідно буде сплатити за користування довгостроковим кредитом у сумі 46,4 млн. грн. терміном на 3 роки під 15,7 % річних вищезазначеними методами.

Метод погашення заборгованості однаковими частинами від суми боргу передбачає, що сама сума боргу погашається однаковими платежами і дорівнює (формула 3.9):

$$Q = \frac{D}{n} \quad (3.9)$$

де Q – платежі в рахунок боргу;

D – сума боргу;

n – термін позики в роках.

Отже, для нашого випадку щорічні платежі в рахунок боргу будуть складати:

$$Q = \frac{46400000}{3} = 15466667 \text{ грн.}$$

Для визначення необхідних сум за даним методом складають план погашення боргу, розрахунок якого було наведено у таблиці 3.12. Тож, для погашення довгострокової заборгованості перед ПАТ КБ «Укрпромбанк», ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»» необхідно сплатити 60,9 млн. грн.

Метод погашення заборгованості одноразовим платежем передбачає, що і сума боргу, і відсотки за ним будуть сплачуватися одноразово наприкінці терміну. Тоді сума грошей для погашення боргу становитиме (формула 3.10):

$$FV = D(1+q)^n \quad (3.10)$$

де V – сума, що підлягає сплаті у кінці терміну;

q – відсоткова ставка кредитора.

Отже, розрахуємо суму, що необхідно повернути ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за користування кредитними коштами за методом погашення заборгованості одноразовим платежем:

$$FV = 46400000 * (1 + 0.157)^3 = 71865103 \text{ грн.}$$

Таким чином, сума, що підлягає сплаті ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» через три роки, дорівнює 71,8 млн. грн.

Наступним методом погашення довгострокової заборгованості є спосіб погашення заборгованості однаковими виплатами в рахунок боргу, який передбачає, що борг буде виплачуватися кредитору однаковими сумами незалежно від номеру періоду погашення. У строкові виплати входять відсотки, що сплачуються, та виплати в рахунок боргу.

Тоді величина одноразового платежу визначається так (формула 3.11):

$$F = \frac{R}{p} = \frac{D}{\left[\frac{1 - (1+q)^{-n}}{(1+q) - 1} \right]} \quad (3.11)$$

де R – величина внеску до фонду протягом року;

F – річні витрати по обслуговуванню боргу.

Таким чином, для нашого випадку величина одноразового платежу буде рівна:

$$F = \frac{46400000}{\left[\frac{1 - (1 + 0,157)^{-3}}{(1 + 0,157) - 1} \right]} = 20622222 \text{ грн.}$$

Для визначення суми погашення в кінці періоду складається план погашення боргу, який наведено в таблиці 3.15.

Як видно з даних таблиці 3.15, сума, яку необхідно буде повернути товариству в кінці терміну, передбаченого умовами кредитування, становить 61,8 млн. грн.

Таблиця 3.15 – План погашення довгострокового кредиту ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за методом погашення заборгованості однаковими виплатами в рахунок боргу, грн.

Рік	I	Q	F
1	7284800	13337422	20622222
2	7284800	13337422	20622222
3	7284800	13337422	20622222
Усього	21854400	40012266	61866666

Останній метод погашення довгострокової заборгованості, який ми розглянемо, є метод погашення заборгованості за допомогою створення погашувального фонду у банку на суму, що підлягає поверненню без проміжної сплати відсотків. Для розрахунку цієї суми спершу необхідно розрахувати річні витрати по обслуговуванню боргу (формула 3.12):

$$\frac{R}{p} = \frac{FV}{\left[\frac{(1+j)^3 - 1}{(1+j) - 1} \right]} \quad (3.12)$$

де j – банківська відсоткова ставка;

FV – сума, що підлягає сплаті у кінці терміну і дорівнює 71865103 грн.

Для нашого підприємства річні витрати по обслуговуванню боргу будуть дорівнювати:

$$\frac{R}{p} = \frac{71865103}{\left[\frac{(1+0.157)^3 - 1}{(1+0.157) - 1} \right]} = 20556379$$

Після розрахунку даної величини складається план погашення довгострокової заборгованості, розрахунок якого наведено у таблиці 3.16.

Таблиця 3.16 – План погашення боргу ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за методом погашення заборгованості за допомогою створення погашувального фонду у банку на суму, що підлягає поверненню без проміжної сплати відсотків, грн.

Рік	R/p	F
1	20556379	20556379
2	20556379	20556379
3	20556379	20556379
Усього	61669137	61669137

Як видно з даних, наведених у таблиці 3.16, сума, що підлягає поверненню в кінці терміну, за використання методу погашення заборгованості за допомогою створення погашувального фонду у банку на суму, що підлягає поверненню без проміжної сплати відсотків складає 61,6 млн. грн.

При прийнятті рішення щодо вибору форм залучення позикових ресурсів, необхідно пам'ятати, що при банківському кредитуванні, поряд з лізинговим, підприємство має можливість звернутись до банківської установи з проханням переглянути графік погашення заборгованості та нарахування відсотків. Банк може зважити на клопотання, якщо підприємство доведе об'єктивну неможливість отримання передбаченого бізнес-планом доходу в обсязі, достатньому для погашення позики. За згодою банку підприємство укладає з ним або додаткову кредитну угоду, або коригує лише графік зміни термінів часткових платежів.

Проте, може статися випадок, коли банківська установа може вимагати дострокове погашення суми основного боргу та нарахованих відсотків, якщо підприємство використовує кредит не за цільовим призначенням, подає до банку недостовірну звітність, має суттєві недоліки у веденні бухгалтерського обліку. А тому ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» необхідно бути сумлінним платником за своїми зобов'язаннями для того, щоб не було

непорозумінь з банком-контрагентом.

Здійснивши необхідні розрахунки доцільно проранжувати способи погашення довгострокової заборгованості залежно від суми виплат для вибору найбільш оптимального методу повернення довгострокового кредиту для ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш». Спеціалістам фінансового відділу необхідно зважувати на те, що більша сума виплат негативно впливає на фінансово-господарський стан підприємства, оскільки збільшує його витрати. Необхідні дані наведемо у таблиці 3.17.

Таблиця 3.17 – Ранжування способів погашення довгострокової заборгованості ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш», залежно від кінцевої суми, яку необхідно буде сплатити ПАТ КБ «Укрпробанк» за різними методами

Ранг	Спосіб погашення боргу	Сума виплат, грн.
1	метод погашення заборгованості однаковими частинами від суми боргу	60969600
2	погашення заборгованості за допомогою створення погашувального фонду у банку на суму, що підлягає поверненню без проміжної сплати відсотків	61669137
3	метод погашення заборгованості однаковими виплатами в рахунок боргу	61866666
4	метод погашення заборгованості одноразовим платежем	71865103

Як видно з даних таблиці 3.17, найвигіднішим способом погашення довгострокового кредиту ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є спосіб погашення заборгованості однаковими частинами від суми боргу, так як кінцева сума виплат по заборгованості за даним методом значно нижче від сум виплат, розрахованих за альтернативними методами. Тому ми

пропонуємо ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» скористатися саме цим методом погашення банківського кредиту.

Таким чином, ми пропонуємо ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» скористатися банківським кредитом замість лізингового, та погасити свою довгострокову заборгованість однаковими частинами від суми боргу. Запропоновані заходи дозволять товариству заощадити значну суму фінансових ресурсів, що позитивно вплине на здійснення підприємством своєї подальшої виробничо-господарської діяльності.

ВИСНОВКИ

Ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства залежить від структури та інтенсивності використання його основних засобів. Тому важливим напрямком фінансової роботи на підприємстві є обґрунтування і вибір оптимальних джерел фінансування придбання та експлуатації основних засобів підприємства, оцінювання показників ефективності їх використання, формування ефективної амортизаційної та інвестиційної політики.

Підвищення ефективності використання основних засобів підприємства є одним з основних питань у період переходу країни до ринкових відносин, адже від стану виробничих потужностей залежить ефективність діяльності суб'єкта господарювання, його рентабельність та конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Відповідно вітчизняної законодавчої бази, основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Основні виробничі засоби в процесі експлуатації зазнають фізичного зносу і втрачають свої експлуатаційні якості. У зв'язку з цим оновлення основних виробничих засобів є необхідною умовою виробничого процесу. Від своєчасності та якості відтворення залежить ефективність використання основних виробничих засобів на підприємстві.

Фізичний знос основних фондів - це втрата ними первісної споживчої вартості, внаслідок чого вони поступово знецінюються та потребують заміни на нові аналогічні засоби праці. Так, будівлі та споруди піддаються

поступовому старінню, машини та обладнання — зносу в результаті використання у виробництві, корозії металу тощо.

Поряд з фізичним зносом основних засобів, з яким у першу чергу стикаються підприємства промисловості, сільського господарства, транспорту і зв'язку, слід виділити моральний знос обладнання, який характерний для банківської діяльності, ринку фінансових послуг. Моральний знос виявляється в тому, що випущені раніше основні фонди за конструкцією, продуктивністю, економічністю значно поступаються новим зразкам. Тому періодично постає потреба замінювати застарілі основні фонди на нові, більш продуктивніші.

Відновлення зношуваних основних фондів та їх відтворення здійснюються за рахунок амортизаційних відрахувань, що формуються при амортизації цих фондів.

Найприйнятнішим для підприємства є комплексний підхід до вибору джерел фінансування капітальних вкладень. Тоді основною передумовою визначення оптимальної структури таких джерел може бути детальний аналіз можливого обсягу внутрішніх джерел фінансування капітальних вкладень та можливого обсягу залучення додаткових коштів, пов'язаного з подорожчанням капітальних витрат.

Структура джерел фінансування капітальних вкладень підприємства залежить від багатьох факторів, зокрема: оподаткування доходів підприємства, темпів зростання реалізації товарної продукції та їхньої стабільності, структури активів підприємства, стану ринку капіталу, відсоткової політики комерційних банків, рівня управління фінансовими ресурсами підприємства, суті стратегічних цільових фінансових рішень підприємства тощо.

В умовах ринкової економіки однією з найважливіших проблем, що стоять перед будь-яким підприємством, є проблема залучення ресурсів під фінансування нових або підтримку вже наявних у неї інвестиційних проектів.

Ця проблема особливо актуальна в наш час в умовах надмірної зношеності основних виробничих фондів у багатьох галузях вітчизняної економіки.

ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є лідером на ринку насосного обладнання в Україні та країнах СНД. Діяльність підприємства базується на виконанні замовлень, які воно отримує в ході участі у тендерних змаганнях.

Завод випускає більше 100 видів насосного обладнання для застосування у нафтовій та нафтопереробній, атомній, хімічній, переробній, гірничодобувній промисловості, а саме: живильні насоси, насоси для кислотної промивки котлів, конденсатні насоси, мережеві насоси, насоси для систем регулювання парових турбін.

Аналіз укрупненої структури активів показав, що на підприємстві здійснюються капітальні вкладення, відбувається оновлення виробничих потужностей, однак є проблеми з управлінням надлишковими грошовими коштами.

Проаналізувавши структуру джерел фінансових ресурсів товариства, можемо стверджувати, що підприємство активно залучає зовнішні позикові ресурси для фінансування своєї діяльності. Співвідношення власних і позикових коштів складає приблизно 58 %: 42 % у 2005 р., 52 %:48 % у 2007 р. та 45 %:55 % у 2009 р. відповідно. В останні роки обсяги позикових коштів перевищили власний капітал, що віддалило підприємство від досягнення ним оптимальної структури капіталу. А тому менеджменту ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» необхідно більш ефективно управляти структурою капіталу підприємства для збереження ним фінансової стійкості.

Основні фонди ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» зношені більше ніж на 60%, проте починаючи з 2007 року коефіцієнт зносу поступово зменшується. Так, даний коефіцієнт у 2005 р. склав 0,64, найбільшого значення досяг у 2006 р., а саме 0,67, і з 2007 р. почав зменшуватись до ступеню 0,51 у 2009 р. Така тенденція є позитивною, оскільки на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» відбувається оновлення виробничих

потужностей, основні фонди підприємства більшою мірою задіяні у виробничому процесі. За аналізований період знос основних засобів скоротився на 13 %.

У цілому ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є ліквідним підприємством і може розрахуватись за своїми зобов'язаннями за рахунок активів, що можуть бути використані для погашення боргів.

Розрахувавши показника платоспроможності товариства, можемо стверджувати, що аналізоване підприємство є платоспроможним, проте в останні роки спостерігається підвищення його залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Показники ділової активності і рентабельності перевищують нормативні значення, а отже аналізоване товариство отримує достатні фінансові ресурси для фінансування своєї виробничо-господарської діяльності.

У цілому фінансово – господарський стан ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є стійким і задовільним. Дещо зменшилася за аналізований період фінансова стійкість товариства, що позначилося на коефіцієнтах платоспроможності. Однак показники рентабельності в останній рік покращилися, що свідчить про успішну і прибуткову діяльність ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» на зовнішньому і внутрішньому ринках.

Розрахувавши показник цільового використання амортизаційних відрахувань, були помічені ознаки нецільового їх використання, а управлінцям товариства необхідно звернути увагу на дану проблему.

ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» може використовувати для фінансування інвестицій в основний капітал як зовнішні і внутрішні джерела. Менеджменту товариства слід обрати оптимальну структуру капіталу з погляду впливу фінансового левериджу на рентабельність власного капіталу та забезпечення фінансової стійкості на підприємстві.

На ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» для кожної групи

основних засобів застосовується метод прямолінійного списання. Зробивши розрахунки теперішньої вартості грошових потоків від амортизаційних відрахувань, товариству було запропоновано застосування методу зменшення залишкової вартості основних засобів, оскільки чистий грошовий дохід по ньому має найвище значення.

З метою підвищення ефективності діяльності та покращення стану основних засобів, на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» у період з 2010 по 2014 роки планується введення в дію нового випробувального майданчика для насосів, який дасть змогу випробовувати виготовлювану продукцію в максимально наближених до реального середовища умовах.

Фінансистами ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» було обране лізингове кредитування як зовнішнє джерело фінансування зазначеного інвестиційного проекту.

Як альтернативу лізинговому кредитуванню ми запропонували банківське кредитування, що дозволить зекономити фінансові ресурси товариства у сумі 8630401 грн., що позитивно вплине на діяльність усього підприємства.

Виходячи з того, що альтернативним варіантом фінансування капітальних вкладень ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є банківське кредитування поряд з лізинговим, нами були розглянуті методи погашення довгострокової заборгованості. Були зроблені висновки, що найвигіднішим способом погашення довгострокового кредиту ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» є спосіб погашення заборгованості однаковими частинами від суми боргу, так як кінцева сума виплат по заборгованості за даним методом значно нижче від сум виплат, розрахованих за альтернативними методами. Тому ми пропонуємо ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» скористатися саме цим методом погашення банківського кредиту.

Сподіваємося, що запропоновані нами шляхи оптимізації фінансування оновлення виробничих потужностей позитивно вплинуть на фінансово-господарську діяльність ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Альтернативні стратегії підвищення прибутковості корпорації [Текст] / Л. Дзюбенко // Ринок цінних паперів. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2009. – № 9/10. – С. 3–11.
2. Анализ взаимосвязи финансового результата и обеспеченности собственными оборотными средствами [Текст] / А. А. Гаврилов, Е. Н. Калайдин // Менеджмент в России и за рубежом. - 2000. - № 1. - С. 95-98.
3. Аналіз та оцінка рівня прибутковості фінансових ресурсів підприємства [Текст] / Н. Хрущ, Л. Приступа // Економіст. - 2007. - № 7. - С. 28-32.
4. Білик, М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств [Текст] / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 117-129.
5. Бухгалтерський облік [Текст] : навчальний посібник / В. В. Сопко [и др.]. – Тернопіль : Астон, 2005. – 496 с. – ISBN 966-308-112-0.
6. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством [Текст] : навчальний посібник / В. В. Сопко ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. - К. : КНЕУ, 2006. - 526 с. - ISBN 966-574-784-3.
7. Василенко, Л. П. Фінанси підприємства у схемах і таблицях [Текст] : навчально-наочний посібник / Л. П. Василенко, Л. В. Гут, О. П. Оксєнко; Київський нац. торговельно-економ. ун-т, Чернівецький торговельно-економ. ін-т. – К. : Дакор, 2006. – 344 с. – ISBN 966-8379-11-X.
8. Вплив оцінки фінансових інструментів на фінансові результати і капітал комерційного банку [Текст] / Г. Жигайло // Банковский аудитор. - 2005. - № 4. - С. 2-4.
9. Грачев, А. В. Анализ финансово-экономического состояния предприятия в современных условиях: особенности, недостатки и пути решения [Текст] / А. В. Грачев // Менеджмент в России и за рубежом. – 2006. – № 5. – С. 89-99.

10. Грідчіна, М. В. Управління фінансами акціонерних товариств [Текст] : навчальний посібник / М. В. Грідчіна. – К. : А.С.К., 2005. – 384 с. – (Університетська бібліотека). – ISBN 966-539-472-X.
11. Гур'єва, Я. Оцінка ефективності залучених позикових коштів для формування оборотного капіталу [Текст] / Я. Гур'єва // Вісник УАБС (укр.). – 1999. – №2. – С. 69-72.
12. Данилюк, М. О. Управління фінансовою санацією підприємства [Текст] : навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України, Івано-Франківський нац. технічний ун-т нафти і газу, Ін-т менеджменту та економіки "Галицька академія" ; ред. М. О. Данилюк. – К. : ЦУЛ, 2006. – 320 с. – ISBN 966-364-317-X.
13. Економічний аналіз [Текст] : навчальний посібник / Н. В. Тарасенко. - 4-е вид., стереотип. - Львів : Новий Світ-2000, 2006. - 344 с.
14. Економічний аналіз [Текст] : навчально-методичний посібник / Г. І. Андреева. - К. : Знання, 2008. - 263 с. - (Вища освіта ХХІ століття). - ISBN 978-966-346-365-0.
15. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навчальний посібник / Г. В. Савицька. - 3-тє вид., виправл. і доп. - К. : Знання, 2007. - 668 с. - (Вища освіта ХХІ століття). - ISBN 966-346-291-4.
16. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання [Текст] : підручник / П. Я. Попович. - 2-е изд., перераб. и доп. - Тернопіль : Економічна думка, 2004. - 416 с. - ISBN 966-654-132-7.
17. Інвестування [Текст] : навчальний посібник / І. П. Мойсеєнко. - К. : Знання, 2006. - 490 с. - ISBN 966-346-097-0.
18. Ковальов, В. В. Введення у фінансовий менеджмент [Текст] / В. В. Ковальов – М. : Фінанси і статистика, 2005. – 768 с. - ISBN 5-279-01683-7.
19. Контроллинг ликвидности и рентабельности торговых предприятий [Текст] / О. М. Зборовская // Академічний огляд. - 2001. - № 1. - С. 42-46
20. Коробов, М. Я. Фінанси промислового підприємства [Текст] / М. Я. Коробов. - К. : Либідь, 1997. – 160 с. - ISBN 966-7293-69-6.

21. Король, В. Методологічні розбіжності оцінки ліквідності і платоспроможності в системі аналізу фінансового стану підприємств [Текст] / В. Король // Економіка. Фінанси. Право. – 2003. – № 5. – С. 22-26.
22. Крайник, О. П. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / О. П. Крайник, З. В. Клепикова ; Мін-во освіти України, Держ. ун-т «Львівська політехніка». – К. : Дакор, 2001. – 260 с. – ISBN 966 553 111 5.
23. Лагун, М. І. Класифікація факторів, що впливають на динаміку економічного потенціалу підприємства [Текст] / М. І. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 8. – С. 15-19.
24. Лагун, М. І. Послідовність проведення комплексного аналізу фінансового стану підприємства [Текст] / М. І. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 6. – С. 31-36.
25. Лекція 4. Управление финансовыми результатами компании [Текст] / Е. В. Лисицына, Г. С. Токаренко // Финансовый менеджмент. - 2005. - № 6. - С. 125-141.
26. Максимізація прибутку підприємства [Текст] / А. В. Растяпін, С. П. Бубенко // Фінанси України. - 2002. - № 2. - С. 19-30.
27. Матвеева, С. Диагностика предприятия и ее модели [Текст] / С. Матвеева // Проблемы теории и практики управления. – 2006. – № 2. – С. 112-119.
28. Методика аналізу фінансових результатів підприємства [Текст] / О. Е. Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні. - 2004. - № 5. - С. 60-65.
29. Методика оценки влияния эффективности использования основных производственных фондов на финансовые результаты деятельности предприятия [Текст] / О. В. Нифаева // Финансовый менеджмент. - 2007. - № 5. - С. 3-11.
30. Методика фінансового аналізу [Текст] : учебно-практическое пособие / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин, Е. В. Негашев. - 3-е изд., перераб. и доп. -

М. : Инфра-М, 2001. - 208 с. - (Высшее образование). - ISBN 5-16-000251-0.

31. Михайлов, В. Фінансовий стан підприємств (Аналіз деяких методичних питань) [Текст] / В. Михайлов, Ю. Прилипко, В. Бірюченко // Ринок цінних паперів. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2004. – № 5. – С. 31-39.
32. Моделювання фінансового ризику багатоцільових рішень в управлінні прибутковістю промислового підприємства [Текст] / Є. В. Афанасьєв // Фінанси України. - 2006. - № 3. - С. 46-56.
33. Наказ Міністерства фінансів і Фонду державного майна №49/121 від 26.01.2001 «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації».
34. Обобщенный анализ возможностей повышения прибыли коммерческого предприятия [Текст] / К. Г. Заров // Финансовый менеджмент. - 2008. - № 1. - С. 3-9.
35. Операционный левередж как универсальный инструмент принятия управленческих решений [Текст] / Г. К. Заров // Финансовый менеджмент. - 2006. - № 1. - С. 14-20.
36. Основні напрямки розвитку системи управління фінансовими результатами діяльності торговельно-виробничої фірми [Текст] / А. Дудар // Банківська справа. - 2003. - № 5. - С. 36-51.
37. Оцінка прибутковості активів на основі визначення джерел їх формування [Текст] / А. А. Мещеряков // Вісник Української академії банківської справи. - 2005. - № 2. - С. 52-55.
38. Павловська, О. В. Удосконалення методів аналізу фінансового стану підприємств [Текст] / О. В. Павловська // Фінанси України. – 2001. – № 11. – С. 54-62.
39. Політична економія [Текст] : підручник / Академія наук СРСР, Інститут економіки – М. : Державне видавництво політичної літератури, 1954. - с.89.

40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №3 «Звіт про фінансові результати» [Текст] // Все про бухгалтерський облік. - 2002. - № 84. С. 5-14.
41. Положення бухгалтерського обліку // Збірник систематизованого законодавства. - 2007. - № 1. - С. 4-212.
42. Прибутковість в управлінні результативністю діяльності сучасних компаній [Текст] / О. І. Олексюк, Л. М. Дзюбенко // Фінанси України. - 2006. - № 12. - С. 101-112.
43. Прибутковість як основа стабільного розвитку акціонерного товариства [Текст] / Л. Дзюбенко // Ринок цінних паперів. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. - 2005. - № 11. - С. 45-53.
44. Про акціонерні товариства: закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI // Орієнтир. - 2008. - № 34. - С. 5-12.
45. Прогнозирование финансового результата [Текст] / В. Я. Кожин // Налоговое планирование. - 2000. - № 1. - С. 12-22.
46. Стратегічний менеджмент [Текст] : підручник / М. М. Мартиненко, І. А. Ігнат'єва. - К. : Каравела, 2006. - 320 с. - ISBN 966-8019-58-X.
47. Структурування капіталу підприємств та оцінка ефективності його використання [Текст] / В. В. Баліцька // Формування ринкових відносин в Україні. - 2008. - № 6. - С. 56-62.
48. Сук, Л. К. Бухгалтерський облік [Текст] : навчальний посібник / Л. К. Сук, П. Л. Сук. - К. : Знання, 2005. - 471 с. - (Вища освіта XXI століття). - ISBN 966-346-037-7.
49. Удосконалення управління фінансовими ресурсами з метою підвищення результативності діяльності суб'єктів господарювання [Текст] / А. В. Череп // Формування ринкових відносин в Україні. - 2005. - № 7. - С. 44-48.
50. Управление прибылью [Текст] / И. А. Бланк. - К. : Ника-Центр : Эльга, 1998. - 544 с. - (Библиотека финансового менеджера). - ISBN 5-89329-067-2.

51. Управление прибылью и бюджетирование [Текст] / В. П. Савчук. - М. : БИНОМ, 2005. - 432 с. - ISBN 5-94774-237-3.
52. Управління капіталом підприємства [Текст] : навчальний посібник / Г. О. Швиданенко, Н. В. Шевчук ; Мін-во освіти і науки України, Київський нац. економічний ун-т ім.Вадима Гетьмана. - К. : КНЕУ, 2007. - 440 с. - ISBN 966-574-882-3.
53. Фінансова діяльність підприємства [Текст] : підручник / О. М. Бандурка [и др.]. - К. : Либідь, 1998. - 312 с. - ISBN 966-06-007-1.
54. Финансовый анализ [Текст] / О. В. Ефимова. - М. : Бухгалтерский учет, 1996. - 208 с. - (Библиотека журнала "Бухгалтерский учет"). - ISBN 5-85428-067-1.
55. Финансовый анализ и планирование [Текст] : учебное пособие / Г. А. Крамаренко ; Днепропетровская академия управления, бизнеса и права. - Днепропетровск : ДАУБП, 2001. - 232 с. - ISBN 966-7479-56-0.
56. Финансовый менеджмент [Текст] : учебный курс / И. А. Бланк. - Изд. 2-е перераб. и доп. - К. : Ника-Центр : Эльга, 2006. - 656 с. - ISBN 966-521-257-5.
57. Філіна, Г. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [Текст] : навчальний посібник / Г. І. Філіна. – К. : ЦУЛ, 2007. – 320 с. – ISBN 978-966-364-428-8.
58. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. - 3-тє вид., стереот. - К. : Знання-Прес, 2006. - 423 с. - (Вища освіта ХХІ століття). - ISBN 966-311-040-6.
59. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / Г. О. Партин, А. Г. Загородній. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2006. - 379 с. - ISBN 966-345-169-1.
60. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / О. С. Філімоненков. - К. : Ніка-Центр : Ельга, 2002. - 360 с. - ISBN 966-521-166-8.

61. Фінанси підприємств [Текст] : підручник / Мін-во освіти і науки України, КНЕУ ; ред. А. М. Поддєрьогін. - 6-е вид., перероб. та доп. - К. : КНЕУ, 2006. - 552 с. - ISBN 966-574-495-5.
62. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [Текст] : навчально-методичний посібник / Мін-во освіти і науки України, КНЕУ ; ред. О. О. Терещенко. - К. : КНЕУ, 2006. - 312 с.
63. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / К. В. Ізмайлова ; МАУП. - 2-ге вид., стереотип. - К. : МАУП, 2001. - 152 с. - ISBN 966-608-112-1.
64. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. - К. : КНЕУ, 2005. - 592 с. - ISBN 966-574-799-1.
65. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / В. О. Подольська, О. В. Яріш ; Мін-во інформатизації України, Полтавський ун-т споживчої кооперації України. - К. : ЦНЛ, 2007. - 488 с. - ISBN 966-364-360-2.
66. Фінансовий аналіз і планування [Текст] : навчальний посібник / Г. О. Крамаренко ; Дніпропетровська академія управління, бізнесу та права. - Дніпропетровськ : ДАУБП, 2001. - 224 с. - ISBN 966-7479-56-0.
67. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання [Текст] : монографія / Л. А. Лахтіонова ; КНЕУ. - К. : КНЕУ, 2001. - 387 с. - ISBN 966-574-221-3.
68. Фінансовий аналіз та управлінські рішення (на прикладі роботи вищого навчального закладу) [Текст] : навчальний посібник / А. О. Таркуцяк ; Європейський ун-т. - К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2001. - 201 с. - ISBN 966-75-08-77-3.
69. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / Г. Г. Кірейцев. - 2-е вид., перероб. та доп. - К. : ЦУЛ, 2002. - 496 с. - ISBN 966-7570-91-6.
70. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / Н. В. Дацій [и др.] ; Мін-во освіти і науки України, Запорізька держ. інженерна академія. - К. : ЦНЛ, 2006. - 274 с. - ISBN 966-364-170-3.

71. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник / В. М. Шелудько. - К. : Знання, 2006. - 439 с. - (Вища освіта XXI століття). - ISBN 966-346-084-9.
72. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник / Мін-во освіти і науки України, КНЕУ ; ред. А. М. Поддєрьогін. - К. : КНЕУ, 2005. - 535 с. - ISBN 966-574-671-5.
73. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / І. О. Школьник, І. М. Боярко, Б. І. Сюркало. - Суми : Університетська книга, 2009. - ISBN 978-966-680-439-9.
74. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств [Текст] : навчальний посібник / М. Я. Коробов. - 3-є вид., перероб. і доп. - К. : Знання : КОО, 2002. - 294 с. - ISBN 966-620-115-1.
75. Формування показника чистого прибутку у Звіті про фінансові результати [Текст] / І. Кучеренко // Бухгалтерський облік і аудит. - 2008. - № 4. - С. 37-41.
76. Цал-Цалко, Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз [Текст] : навчальний посібник / Ю. С. Цал-Цалко. - 2-е вид., перероб. і доп. - К. : ЦУЛ, 2002. - 360 с. - ISBN 966-7938-80-8.

Таблиця А.1 – Аналітичне групування статей активу і пасиву балансу ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 роки

Актив балансу	Роки										Відхилення (+/-), тис. грн.	
	2005		2006		2007		2008		2009		2007 р. до 2005 р.	2009 р. до 2005 р.
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
I. Незавершене будівництво	2577	9,7	531	2,2	2353	8,0	4020	10,1	10141	15,6	-224	7564
Основні засоби	22390	83,9	19716	81,2	21203	71,9	26545	66,6	49667	76,3	-1187	27277
Довгострокові фінансові інвестиції	605	2,3	614	2,5	429	1,5	410	1,0	311	0,5	-176	-294
Довгострокова дебіторська заборгованість	54	0,2	46	0,2	38	0,1	29	0,1	10	0,1	-16	-44
Відстрочені податкові активи	984	3,7	3294	13,6	5471	18,5	8859	22,2	4562	7,0	4487	3578
Усього за розділом I	26672	22,0	24270	20,1	29494	18,7	39871	20,1	65097	21,3	2822	38425
II. Запаси	79047	84,5	64177	67,1	81579	64,1	97565	62,1	106787	44,7	2532	27740
Дебіторська заборгованість	12966	13,9	30990	32,4	43850	34,5	50490	32,1	97853	41,0	30884	84887
Грошові кошти та їх еквіваленти	1117	1,2	60	0,1	483	0,4	9005	5,7	33831	14,2	-634	32714
Усього за розділом II	93578	77,0	95646	79,3	127187	80,5	157199	79,2	238885	78,1	33609	145307
III. Витрати майбутніх періодів	1215	1,0	634	0,5	1397	0,9	1338	0,7	1741	0,6	182	526
Баланс	121465	100,0	120550	100,0	158078	100,0	198408	100,0	305723	100,0	36613	184258

Продовження таблиці А.1 – Аналітичне групування статей пасиву балансу ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 роки

Пасив балансу	Рік										Відхилення (+/-), тис. грн.	
	2005		2006		2007		2008		2009		2007 р. до 2005 р.	2009 р. до 2005 р.
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
I. Статутний капітал	24722	34,9	24722	33,8	24722	29,6	24722	27,9	24722	18,0	0	0
Інший додатковий капітал	12878	18,2	11048	15,1	11048	13,2	11048	12,5	10757	7,8	-1830	-2121
Резервний капітал	3002	4,2	3475	4,7	3602	4,3	4121	4,7	4375	3,2	600	1373
Нерозподілений прибуток	31657	44,7	33731	46,1	43982	52,6	48543	54,8	97535	70,9	12325	65878
Усього за розділом I	70751	58,2	73205	60,7	83540	52,8	88592	44,7	137645	45,0	12789	66894
II. Забезпечення виплат персоналу	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4424	100,0	0	4424
Усього за розділом II	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4424	1,4	0	4424
III. Довгострокові кредити банків	10100	100,0	0	0,0	11880	100,0	25642	100,0	0	0,0	1780	-10100
Інші довгострокові зобов'язання	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	36484	100,0	0	36484
Усього за розділом III	10100	8,3	0	0,0	11880	7,5	25642	12,9	36484	11,9	1780	26384
IV. Короткострокові кредити банків	19254	47,4	23561	49,8	15625	24,9	24455	44,5	24844	19,6	-3629	5590
Кредиторська заборгованість	1381	3,4	2564	5,4	3546	5,7	4774	8,7	6591	5,2	2165	5210
Поточні зобов'язання	19959	49,1	21220	44,8	43487	69,4	54945	65,3	95326	75,2	23528	75367
Усього за розділом IV	40614	33,4	47345	39,3	62658	39,6	84174	42,4	126761	41,5	22044	86147
Баланс	121465	100,0	120550	100,0	158078	100,0	198408	100,0	305723	100,0	36613	184258

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Зведений баланс ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 роки, тис. грн.

А К Т И В	Код	2005	2006	2007	2008	2009
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи:						
залишкова вартість	010	0	0	0	8	133
первісна вартість	011	233	233	233	242	466
накопичена амортизація	012	233	233	233	234	333
Незавершене будівництво	020	2577	531	2353	4020	10414
Основні засоби:						
залишкова вартість	030	22390	19716	21203	26545	49667
первісна вартість	031	63030	60308	62431	69996	100375
знос	032	40640	40592	(41228)	(43451)	(50708)
Довгострокові фінансові інвестиції:						
які обліковуються за методом уча-ті в капіталі інших підприємств	040	0	0	0	0	0
інші фінансові інвестиції	045	605	614	429	410	311
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	54	46	38	29	10
Відстрочені податкові активи	060	984	3294	5471	8859	4562
Інші необоротні активи	070	62	69	0	0	0
Усього за розділом I	080	26672	24270	29494	39871	65097
II. Оборотні активи						
Запаси:						
виробничі запаси	100	13617	9988	16947	18678	19693
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110	0	0	0	0	0
незавершене виробництво	120	41357	35156	50620	54055	52768
готова продукція	130	24045	19011	13987	24779	34268
товари	140	28	22	25	53	58
Векселі одержані	150	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи послуги:						
чиста реалізаційна вартість	160	2544	12693	12490	18069	32049
первісна вартість	161	2822	12971	12723	18236	32251

резерв сумнівних боргів	162	278	278	(233)	(167)	(202)
Дебіторська заборгованість за розрахунками:						
з бюджетом	170	4730	8618	11674	14373	34401
за виданими авансами	180	4118	8763	18878	16799	30512
з нарахованих доходів	190	0	0	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	200	0	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	1574	916	808	1249	891
Поточні фінансові інвестиції	220	1	1	0	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:						
в національній валюті	230	71	43	20	6866	19081
в іноземній валюті	240	1046	17	463	2134	14750
Інші оборотні активи	250	447	418	1275	144	414
Усього за розділом II	260	93578	95646	127187	157199	238885
III. Витрати майбутніх періодів	270	1215	634	1397	1338	1741
Баланс	280	121465	12550	158078	198408	305723

Продовження таблиці Б.1

ПАСИВ	Код рядка	2005	2006	2007	2008	2009
I. Власний капітал						
Статутний капітал	300	24722	24722	24722	24722	24722
Пайовий капітал	310	0	0	0	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	0	258	258	258	269
Інший додатковий капітал	330	12878	11048	11048	11048	10757
Резервний капітал	340	3002	3475	3602	4121	4375
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	31657	33731	43982	48543	97535
Неоплачений капітал	360	0	0	0	0	0
Вилучений капітал	370	1508	29	72	100	13
Усього за розділом I	380	70751	73205	83540	88592	137645
II. Забезпечення наступних витрат і платежів						
Забезпечення виплат персоналу	400	0	0	0	0	4424

Інші забезпечення	410	0	0	0	0	172
Цільове фінансування	420	0	0	0	0	0
Усього за розділом II	430	0	0	0	0	4596
III. Довгострокові зобов'язання						
Довгострокові кредити банків	440	10100	0	11880	25642	0
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0	0	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0	0	0	36484
Усього за розділом III	480	10100	0	11880	25642	36484
IV. Поточні зобов'язання						
Короткострокові кредити банків	500	19254	23561	15625	24455	24844
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0	0	0	0
Векселі видатні	520	20	0	0	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	1381	2564	3546	4774	6591
Поточні зобов'язання за розрахунками:						
з одержаних авансів	540	14859	15682	35269	48216	77572
з бюджетом	550	1504	1562	1796	681	5961
з позабюджетних платежів	560	0	0	0	0	0
зі страхування	570	828	595	997	1201	1954
з оплати праці	580	1861	1648	2172	2549	4801
з учасниками	590	226	221	219	160	152
із внутрішніх розрахунків	600	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	681	1512	3034	2138	4886
Усього за розділом IV	620	40614	47345	62658	84174	126761
V. Доходи майбутніх періодів	630	0	0	0	0	0
Баланс	640	121465	120550	158078	198408	305723

Додаток В

Таблиця В.1 – Зведений звіт про фінансові результати ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 роки, тис. грн.

Найменування показника	Код рядка	2005	2006	2007	2008	2009
Доход (виручка) від реалізації (товарів, робіт, послуг)	010	106833	154012	175951	238749	338465
Податок на додану вартість	015	(3520)	(3810)	(4657)	(4202)	(2295)
Акцизний збір	020	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(0)	(0)	(0)	(0)	(29)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції: (товарів, робіт, послуг)	035	103313	150202	171294	234547	336141
Собівартість реалізованої продукції : (товарів,робіт, послуг)	040	(68516)	(114914)	(124814)	(175379)	(220116)
Валовий: прибуток	050	34797	35288	46480	59168	116025
Валовий: збиток	055	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	82975	104005	148966	223842	303369
Адміністративні витрати	070	(8859)	(10082)	(12493)	(16971)	(26668)
Витрати на збут	080	(7302)	(9134)	(8917)	(10430)	(12640)
Інші операційні витрати	090	(85875)	(110042)	(155847)	(241461)	(306443)
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	100	15736	10035	18189	14148	73643
Доход від участі в капіталі	110	0	0	0	0	0
Інші фінансові доходи	120	1	2	1	198	0
Інші доходи	130	2621	2045	943	307	21272
Фінансові витрати	140	(3689)	(3202)	(3277)	(3906)	(6698)
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Інші витрати	160	(1302)	(2322)	(709)	(205)	(13316)

Фінансові результати від звичайної діяльності: до оподаткування: прибуток	170	13367	6558	15147	10542	74901
Фінансові результати від звичайної діяльності: до оподаткування: збиток	175	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(3901)	(4011)	(4766)	(5465)	(23073)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	0	0	0	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності: прибуток	190	9466	2547	10381	5077	51828
Фінансові результати від звичайної діяльності: збиток	195	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Надзвичайні: доходи	200	0	0	10	20	0
Надзвичайні: витрати	205	(0)	(0)	(13)	(17)	(42)
Податки з надзвичайного прибутку	210	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Частка меншості	215	0	0	0	0	237
Чистий: прибуток	220	9466	2547	10378	5080	51549
Чистий: збиток	225	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)

Продовження додатку В

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік
Матеріальні затрати	230	59179	68302	90464	130957	149233
Витрати на оплату праці	240	25127	28443	35482	47371	64601
Відрахування на соціальні заходи	250	9911	10979	13319	17423	23604
Амортизація	260	2290	2277	2300	3109	2990
Інші операційні витрати	270	17095	21263	25450	28458	41458
Разом	280	113602	131264	167015	227318	281886

III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Найменування показника	Код рядка	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік
Середньорічна кількість простих акцій	300	30565379	30623087	30872884	30847099	30820367
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310	30565379	30623087	30872884	30847099	30820367
Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію (грн.)	320	0,309	0,083	0,33615	0,16468	1,67256
Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію (грн.)	330	0,309	0,083	0,33615	0,16468	1,67256
Дивіденди на одну просту акцію (грн.)	340	0	0	0	0	0

Додаток Г

Таблиця Г.1 - Основні показники фінансово – господарської діяльності ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 рр.

Показник	Нормативн е значення	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	Відхилення 2009 р. до 2005 р.
1. Аналіз майнового стану підприємства							
1.1. Коефіцієнт зносу основних засобів	зменшення	0,64	0,67	0,66	0,62	0,51	-0,13
1.2. Коефіцієнт оновлення основних засобів	збільшення	0,03	0,03	0,07	0,12	0,08	0,05
1.3. Коефіцієнт вибуття	повинен бути менше ніж коефіцієнт оновлення основних засобів	0,03	0,07	0,03	0,01	0,02	-0,01
2. Аналіз ліквідності підприємства							
2.1. Коефіцієнт покриття	>1	2,33	2,03	2,05	1,88	1,90	-0,43
2.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6 - 0,8	0,36	0,66	0,73	0,71	1,04	0,68
2.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0 збільшення	0,03	0,00	0,01	0,11	0,27	0,24

3. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства							
3.1. Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	>0,5	0,58	0,61	0,53	0,45	0,45	-0,13
3.2. Коефіцієнт фінансування	<1 зменшення	0,72	0,65	0,89	1,24	1,22	0,5
3.3. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	0,57	0,50	0,51	0,46	0,47	-0,1
3.4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0 збільшення	0,75	0,66	0,77	0,82	0,81	0,06

Продовження таблиці Г.1

4. Аналіз ділової активності підприємства							
4.1. Коефіцієнт оборотності активів	збільшення	0,89	1,24	1,23	1,32	1,33	0,44
4.2. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	збільшення	5,62	6,99	5,17	4,62	4,35	-1,27
4.3. Термін погашення кредиторської заборгованості, днів	зменшення	65	52	71	79	84	19

4.4. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	збільшення	7,81	6,83	4,58	4,97	4,53	-3,28
4.5. Термін погашення дебіторської заборгованості, днів	зменшення	47	53	80	73	81	34
4.6. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	збільшення	1,03	1,60	1,71	1,96	2,15	1,12
4.7. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	збільшення	1,63	2,44	2,79	3,54	3,95	2,32
4.8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільшення	0,37	2,09	2,19	2,73	3,01	2,64
4.9. Операційний цикл, днів	зменшення	402	281	293	260	250	-152
4.10. Фінансовий цикл, днів	зменшення	337	229	222	181	166	-171
5. Аналіз рентабельності підприємства							
5.1. Коефіцієнт рентабельності активів	>0 збільшення	0,08	0,02	0,07	0,03	0,20	0,12
5.2. Коефіцієнт рентабельності власного	>0 збільшення	0,14	0,04	0,13	0,06	0,46	0,32

капіталу							
5.3. Коефіцієнт рентабельності діяльності	>0 збільшення	0,09	0,02	0,06	0,02	0,15	0,06

Дипломна робота

Таблиця Д.1 – Ліквідність балансу ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 роки

Групи активів	Рік					Групи зобов'язань	Рік					Надлишок (нестача) платіжних засобів				
	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.		2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік
A1	1118	61	483	9000	33831	П1	20659	22272	43999	57581	97031	-19 541	-22 211	-43 516	-48 581	-63 200
A2	38 01	51075	60534	76804	134334	П2	19955	25073	18659	26593	29730	18 746	26 002	41 875	50 211	104 604
A3	54974	45144	67567	72733	72461	П3	10100	0	11880	25642	36484	44 874	45 144	55 687	47 091	35 977
A4	26672	24270	29494	39871	65097	П4	70751	73205	83540	88592	142478	-44 079	-48 935	-54 046	-48 721	-77 381
Баланс	12 465	120550	158078	198408	305723	Баланс	121465	120550	158078	198408	305723	-	-	-	-	-

Таблиця Ж.1 - Динаміка структури основних засобів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2005 – 2009

роки

Основні засоби	Роки										Зміни (+,-), тис. грн.	
	2005		2006		2007		2008		2009		2007 р. до 2005 р.	2009 р. до 2005 р.
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%		
Земельні ділянки	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0
Будинки, споруди та передавальні пристрої	28325	44,94	24893	41,28	24909	39,90	24909	35,59	38711	38,57	-3416	10386
Машини та обладнання	30628	48,59	31017	51,43	32315	51,76	38911	55,59	51602	51,41	1687	20974
Транспортні засоби	2891	4,59	2834	4,70	3043	2,38	3070	4,39	3852	3,84	152	961
Інструменти, прилади, інвентар	798	1,27	1033	1,71	1488	2,38	2130	3,04	4033	4,02	690	3235
Робоча і продуктивна худоба	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0
Багаторічні насадження	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0
Інші основні засоби	6	0,01	6	0,01	25	0,04	83	0,12	175	0,17	19	169
Бібліотечні фонди	9	0,01	18	0,03	20	0,03	22	0,03	22	0,02	11	13
Малоцінні необоротні матеріальні активи	373	0,59	507	0,84	631	1,01	871	1,24	1980	1,97	258	1607
Тимчасові нетитульні споруди	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0
Інвентарна тара	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0
Інші необоротні матеріальні активи	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0
Разом:	63030	100,00	60308	100,00	62431	100,00	69996	100,00	100375	100,00	-599	37345

Таблиця Ж.2 – Структура основних засобів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за ознакою їх участі у процесі виробництва за період 2005 – 2009 роки

Основні засоби	Роки										Зміни (+,-), тис. грн.	
	2005		2006		2007		2008		2009		2007 р. до 2005 р.	2009 р. до 2005 р.
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%		
Активна частина:												
Машини та обладнання	30628	89,25	31017	88,91	32315	87,70	38911	88,21	51602	86,75	1687	20974
Транспортні засоби	2891	8,42	2834	8,12	3043	8,26	3070	6,96	3852	6,48	152	961
Інструменти, прилади, інвентар	798	2,33	1033	2,96	1488	4,04	2130	4,83	4033	6,78	690	3235
Усього	34317	54,45	34884	57,84	36846	59,02	44111	63,02	59487	59,26	2529	25170
Пасивна частина:												
Будинки, споруди та передавальні пристрої	28325	98,65	24893	97,91	24909	97,36	24909	96,23	38711	94,68	-3416	10386
Інші основні засоби	6	0,02	6	0,02	25	0,10	83	0,32	175	0,43	19	169
Бібліотечні фонди	9	0,03	18	0,07	20	0,08	22	0,08	22	0,05	11	13
Малоцінні необоротні матеріальні активи	373	1,30	507	1,99	631	2,47	871	3,36	1980	4,84	258	1607
Усього	28713	45,55	25424	42,16	25585	40,98	25885	36,98	40888	40,74	-3128	12175
Разом	63030	100,00	60308	100,00	62431	100,00	69996	100,00	100375	100,00	-599	37345
Коефіцієнт співвідношення активної та пасивної частини основних засобів	1,20	-	1,37	-	1,44	-	1,70	-	1,45	-	0,24	0,25

Таблиця Ж.3 – Знос основних засобів ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» у розрізі активної і пасивної частини основних засобів за період 2005 – 2009 роки, тис. грн.

Основні засоби	Роки									Відхилення к-ту зносу 2009 рік до 2005 року
	2005			2007			2009			
	Первісна вартість	Знос	К-т зносу	Первісна вартість	Знос	К-т зносу	Первісна вартість	Знос	К-т зносу	
Активна частина:										
Машини та обладнання	30628	23781	0,78	32315	24598	0,76	51602	29490	0,57	-0,20
Транспортні засоби	2891	2070	0,72	3043	1730	0,57	3852	1895	0,49	-0,22
Інструменти, прилади, інвентар	798	477	0,60	1488	678	0,46	4033	1680	0,42	-0,18
Усього	34317	26328	0,77	36846	27006	0,73	59487	33065	0,56	-0,21
Пасивна частина:										
Будинки, споруди та передавальні пристрої	28325	13927	0,49	24909	13556	0,54	38711	15608	0,40	-0,09
Інші основні засоби	6	5	0,83	25	15	0,60	175	33	0,19	-0,64
Бібліотечні фонди	9	7	0,78	20	20	1,00	22	22	1,00	0,22
Малоцінні необоротні матеріальні активи	373	373	1,00	631	631	1,00	1980	1980	1,00	0,00
Усього	28713	14312	0,50	25585	14222	0,56	40888	17643	0,43	-0,07
Разом	63030	40640	0,64	62431	41228	0,66	100375	50708	0,51	-0,14

Таблиця Ж.4 – Показники руху основних засобів на ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за період 2005 – 2009 роки

Основні засоби	Роки								
	2005			2007			2009		
	К-т оновлення	К-т вибуття	К-т приросту ОЗ	К-т оновлення	К-т вибуття	К-т приросту ОЗ	К-т оновлення	К-т вибуття	К-т приросту ОЗ
Активна частина:									
Машини та обладнання	0,035	0,02	0,02	0,07	0,03	0,04	0,08	0,02	0,10
Транспортні засоби	0,15	0,02	0,55	0,39	0,34	0,07	0,26	0,12	0,21
Інструменти, прилади, інвентар	0,12	0,01	0,14	0,32	0,02	0,44	0,2	0,06	0,32
Пасивна частина:									
Будинки, споруди та передавальні пристрої	0,00	0,05	-0,05	0,00	0,00	0,00	0,03	0,01	0,03
Інші основні засоби	0,16	0,00	0,2	0,76	0,00	3,2	0,53	0,00	1,1
Бібліотечні фонди	0,07	0,00	0,13	0,1	0,00	0,11	0,00	0,00	0,00
Малоцінні необоротні матеріальні активи	0,42	0,07	0,59	0,26	0,08	0,25	0,23	0,08	0,44
Разом	0,03	0,03	-0,01	0,07	0,03	0,03	0,08	0,02	0,11

Таблиця 3.2 – Інформація про основні засоби ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2006 рік, тис. грн.

Групи нематеріальних активів	Код рядка	Залишок на початок року		Надійшло за рік	Переоцінка (дооцінка +, уцінка -)		Вибуло за рік		Нараховано амортизації за рік	Втрати від зменшення корисності за рік	Інші зміни за рік		Залишок на кінець року		У тому числі			
		первісна (переоцінена) вартість	знос		первісної (переоціненої) вартості	зносу	первісна (переоцінена) вартість	знос			первісної (переоціненої) вартості	зносу	первісна (переоцінена) вартість	знос	одержані за фінансовою орендою	передані в опера-тивну оренду	первісна (переоцінена) вартість	знос
Земельні ділянки	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Капітальні витрати на поліпшення земель	110	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Будинки, споруди та передавальні пристрої	120	28 325	13 927	131	0	0	3 563	1 595	652	0	0	0	24 893	12 984	0	0	440	225
Машини та обладнання	130	30 628	23 781	1 059	0	0	670	602	1 196	0	0	0	31 017	24 375	0	0	300	128
Транспортні засоби	140	2 891	2 070	23	0	0	80	77	166	0	0	0	2 834	2 159	0	0	758	605
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	150	798	477	262	0	0	27	20	87	0	0	0	1 033	544	0	0	86	12
Робоча і продуктивна худоба	160	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Багаторічні насадження	170	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші основні засоби	180	6	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	5	0	0	0	0
Бібліотечні фонди	190	9	7	9	0	0	0	0	11	0	0	0	18	18	0	0	0	0
Малоцінні необоротні матеріальні активи	200	373	373	165	0	0	31	31	165	0	0	0	507	507	0	0	0	0
Тимчасові (нетитульні) споруди	210	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Природні ресурси	220	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інвентарна тара	230	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Предмети прокату	240	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші необоротні матеріальні активи	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом	260	63 030	40 640	1 649	0	0	4 371	2 325	2 277	0	0	0	60 308	40 592	0	0	1 584	970

Таблиця 3.3 – Інформація про основні засоби ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2007 рік, тис. грн.

Групи нематеріальних активів	Код рядка	Залишок на початок року		Надійшло за рік	Переоцінка (дооцінка +, уцінка -)		Вибуло за рік		Нараховано амортизації за рік	Втрати від зменшення корисності за рік	Інші зміни за рік		Залишок на кінець року		У тому числі			
		первісна (переоцінена) вартість	знос		первісної (переоціненої) вартості	зносу	первісна (переоцінена) вартість	знос			первісної (переоціненої) вартості	зносу	первісна (переоцінена) вартість	знос	одержані за фінансовою орендою	передані в опера-тивну оренду	первісна (переоцінена) вартість	знос
Земельні ділянки	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Капітальні витрати на поліпшення земель	110	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Будинки, споруди та передавальні пристрої	120	24893	12984	31	0	0	15	10	582	0	0	0	24909	13556	0	0	629	10
Машини та обладнання	130	31017	24375	2311	0	0	1013	943	1166	0	0	0	32315	24598	0	0	162	123
Транспортні засоби	140	2834	2159	1179	0	0	970	653	224	0	0	0	3043	1730	0	0	770	6
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	150	1033	544	473	0	0	18	16	150	0	0	0	1488	678	0	0	28	14
Робоча і продуктивна худоба	160	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Багаторічні насадження	170	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші основні засоби	180	6	5	19	0	0	0	0	10	0	0	0	25	15	0	0	0	0
Бібліотечні фонди	190	18	18	2	0	0	0	0	2	0	0	0	20	20	0	0	0	0
Малоцінні необоротні матеріальні активи	200	507	507	166	0	0	42	42	166	0	0	0	631	631	0	0	51	51
Тимчасові (нетитульні) споруди	210	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Природні ресурси	220	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інвентарна тара	230	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Предмети прокату	240	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші необоротні матеріальні активи	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом	260	60308	40592	4181	0	0	2058	1664	2300	0	0	0	62431	41228	0	0	1640	204

Таблиця 3.4 – Інформація про основні засоби ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2008 рік, тис. грн.

Групи нематеріальних активів	Код рядка	Залишок на початок року		Надійшло за рік	Переоцінка (дооцінка +, уцінка -)		Вибуло за рік		Нараховано амортизації за рік	Втрати від зменшення корисності за рік	Інші зміни за рік		Залишок на кінець року		У тому числі			
		первісна (переоцінена) вартість	знос		первісної (переоціненої) вартості	зносу	первісна (переоцінена) вартість	знос			первісної (переоціненої) вартості	знос	первісна (переоцінена) вартість	знос	одержані за фінансовою орендою	передані в опера-тивну оренду	первісна (переоцінена) вартість	знос
Земельні ділянки	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Капітальні витрати на поліпшення земель	105	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Будинки, споруди та передавальні пристрої	110	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Машини та обладнання	120	24909	13556	0	0	0	0	0	555	0	0	0	24909	14111	0	0	449	10
Транспортні засоби	130	32315	24598	7396	0	0	800	756	1725	0	0	0	38911	25567	0	0	101	12
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	140	3043	1730	117	0	0	90	84	310	0	0	0	3070	1956	0	0	138	10
Робоча і продуктивна худоба	150	1488	678	654	0	0	12	12	234	0	0	0	2130	900	0	0	0	0
Багаторічні насадження	160	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші основні засоби	170	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Бібліотечні фонди	180	25	15	58	0	0	0	0	9	0	0	0	83	24	0	0	0	0
Малоцінні необоротні матеріальні активи	190	20	20	2	0	0	0	0	2	0	0	0	22	22	0	0	0	0
Гимчасові (нетитульні) споруди	200	631	631	273	0	0	33	33	273	0	0	0	871	871	0	0	660	660
Природні ресурси	210	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інвентарна тара	220	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Предмети прокату	230	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші необоротні матеріальні активи	240	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	260	62431	41228	8500	0	0	935	885	3108	0	0	0	69996	43451	0	0	1348	692

Таблиця 3.5 – Інформація про основні засоби ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2009 рік, тис. грн.

Групи нематеріальних активів	Код рядка	Залишок на початок року		Надійшло за рік	Переоцінка (дооцінка +, уцінка -)		Вибуло за рік		Нараховано амортизації за рік	Втрати від зменшення корисності за рік	Інші зміни за рік		Залишок на кінець року		У тому числі			
		первісна (переоцінена) вартість	знос		первісної (переоціненої) вартості	зносу	первісна (переоцінена) вартість	знос			первісної (переоціненої) вартості	зносу	первісна (переоцінена) вартість	знос	одержані за фінансовою орендою	передані в опера-тивну оренду	первісна (переоцінена) вартість	знос
Земельні ділянки	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Капітальні витрати на поліпшення земель	105	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Будинки, споруди та передавальні пристрої	110	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Машини та обладнання	120	24909	14111	980	0	0	243	243	465	0	13065	1275	38711	15608	0	0	438	10
Транспортні засоби	130	38911	25567	4500	0	0	675	646	1614	0	8866	2955	51602	29490	0	0	0	0
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	140	3070	1956	1015	0	0	360	337	186	0	127	90	3852	1895	0	0	0	0
Робоча і продуктивна худоба	150	2130	900	812	0	0	123	110	213	0	1214	677	4033	1680	0	0	0	0
Багаторічні насадження	160	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші основні засоби	170	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Бібліотечні фонди	180	83	24	92	0	0	0	0	9	0	0	0	175	33	0	0	0	0
Малоцінні необоротні матеріальні активи	190	22	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	22	22	0	0	0	0
Тимчасові (нетитульні) споруди	200	871	871	450	0	0	67	67	450	0	726	726	1980	1980	0	0	0	0
Природні ресурси	210	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інвентарна тара	220	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Предмети прокату	230	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші необоротні матеріальні активи	240	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	260	69996	43451	7849	0	0	1468	1403	2937	0	23998	5723	100375	50708	0	0	438	10

Таблиця К.1 – Інформація про капітальні інвестиції ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2005 р., тис. грн.

Найменування показника	Код рядка	За рік	На кінець року
Капітальне будівництво	280	0	1984
Придбання (виготовлення) основних засобів	290	1731	406
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	300	163	12
Придбання (створення) нематеріальних активів	310	4	175
Формування основного стада	320	0	0
Інші	330	0	0
Разом	340	1898	2577

Таблиця К.2 – Інформація про капітальні інвестиції ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2006 р., тис. грн.

Найменування показника	Код рядка	За рік	На кінець року
Капітальне будівництво	280	0	0
Придбання (виготовлення) основних засобів	290	1 392	323
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	300	176	14
Придбання (створення) нематеріальних активів	310	19	194
Формування основного стада	320	0	0
Інші	330	0	0
Разом	340	1 587	531

Таблиця К.3 – Інформація про капітальні інвестиції ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2007 р., тис. грн.

Найменування показника	Код рядка	За рік	На кінець року
Капітальне будівництво	280	0	0
Придбання (виготовлення) основних засобів	290	4452	762
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	300	160	6
Придбання (створення) нематеріальних активів	310	1391	1585
Формування основного стада	320	0	0
Інші	330	0	0
Разом	340	6003	2353

Таблиця К.4 – Інформація про капітальні інвестиції ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2008 р., тис. грн.

Найменування показника	Код рядка	За рік	На кінець року
Капітальне будівництво	280	0	0
Придбання (виготовлення) основних засобів	290	8510	1045
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	300	278	11
Придбання (створення) нематеріальних активів	310	1388	2964
Формування основного стада	320	0	0
Інші	330	0	0
Разом	340	10176	4020

Таблиця К.5 – Інформація про капітальні інвестиції ВАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» за 2009 р., тис. грн.

Найменування показника	Код рядка	За рік	На кінець року
Капітальне будівництво	280	64	1130
Придбання (виготовлення) основних засобів	290	13060	5609
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	300	470	86
Придбання (створення) нематеріальних активів	310	765	3589
Формування основного стада	320	0	0
Інші	330	0	0
Разом	340	14359	10414